

Adfærdskontrol og tankefængsel

Børns oplevelser med
negativ social kontrol

ROSKILDE FESTIVAL
FORENINGEN

BØRNS
VILKÅR

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Resumé	4
Anbefalinger	8
Indledning	10
KAPITEL 1: VIDEN FRA FORSKNING OG UNDERSØGELSER	13
KAPITEL 2: ERFARINGER FRA BØRN OG INFORMANTER	23
KAPITEL 3: TRE FORTÆLLINGER OM NEGATIV SOCIAL KONTROL	55
Metode	63
Noter	66
Litteraturliste	67

ADFÆRDSKONTROL OG TANKEFÆNGSEL BØRNS OPLEVELSER MED NEGATIV SOCIAL KONTROL

Analyse og tekst: Sofie Stage, Maria Refer Thygesen
Redaktion: Marianne With Bindslev, Nanna Christine Brixtofte Petersen
Interviews: Bente Boserup
Bidrag: Sofie Birch, Mia Horup Pedersen, Ingrid Hartelius Dahl,
Sofia da Silva Figueiredo Andersen, Petrine Marie Fahnøe Kristensen
Layout: Peter Folkmar
Fotos: Modelfotos

Rapporten er en del af et partnerskab mellem Roskilde Festival
Foreningen og Børns Vilkår.

Adfærdskontrol og tankefængsel

Børns oplevelser med
negativ social kontrol

Forord

Siden 2016 har Børns Vilkår haft mindst 459 samtaler med børn, der har oplevet negativ social kontrol, hvor de gennem pres, tvang eller vold har oplevet at blive begrænset i deres livsudfoldelse og ret til at træffe selvstændige valg angående eget liv og fremtid. Konsekvenserne af en opvækst med negativ kontrol rækker langt ind i voksenlivet.

Denne rapport belyser negativ social kontrol på tværs af religion, etnicitet og social baggrund. Det fremgår, at selvom negativ social kontrol optræder mere i nogle miljøer end andre, så rammer det bredere, end det generelt fremgår af samfundsdebatten.

Vi håber, rapporten vil bidrage til, at beslutningstagere, fagfolk og aktører, der arbejder med børn og unge, får et bedre grundlag for at opdage og sætte ind over for negativ social kontrol.

Der skal lyde en stor tak til de voksne informanter, der har stillet op og har fortalt om en barndom præget af negativ social kontrol. Derudover skal Foreningen Roskilde Festival takkes for den donation, der har gjort arbejdet med rapporten muligt.

Januar 2019

Med venlig hilsen

Rasmus Kjeldahl
Direktør i Børns Vilkår

Resume

Denne rapport beskriver, hvordan både yngre børn og unge oplever negativ social kontrol, og hvilke konsekvenser en opvækst med negativ social kontrol kan have. Dette gøres på baggrund af desk research, en analyse af kvantitative og kvalitative data fra BørneTelefonen og Børns Vilkårs Bisidning samt interviews med 10 voksne informanter.

Formålet med rapporten er på et vidensbaseret grundlag at bidrage til fremtidige indsatser, der kan modvirke og afbøde konsekvenserne af den negative sociale kontrol. Rapportens målgruppe er beslutningstagere, fagfolk og aktører, der arbejder med børn og unge, og rapporten indledes med en række anbefalinger:

- Oplys børn om rettigheder
- Udvid skolesocialrådgiverordningen eller anden fremskudt myndighedsfunktion
- Løft kompetencerne
- Fravig forældreinddragelse
- Skab bedre vidensgrundlag
- Hjælp børn i frie grundskoler og børn der modtager hjemmeundervisning bedre
- Opgrader VISO med korps med specialviden om lukkede kristne miljøer
- Lav tilbud til børn og unge, der bryder med lukkede, kristne miljøer
- Udvikl familieorienterede indsatser

Manglende viden om negativ social kontrol

Børn, der er udsat for negativ social kontrol, kan ikke selv vælge, hvordan de vil leve deres liv – hvad de vil foretage sig og med hvem. Det har både konsekvenser for deres trivsel og for deres rettigheder.

Såvel piger som drenge kan være udsat for negativ social kontrol. Der er dog meget sparsom viden om præcis hvor mange. En undersøgelse fra Als Research blandt elever i grundskolen viser dog eksempelvis, at otte procent oplever, at de i høj grad eller meget høj grad bliver kontrolleret af deres familie eller andre, og at fire procent har oplevet, at deres familie mange gange har kontrolleret deres mobil, computer eller dagbog eller kigget i deres taske mod deres vilje. Denne undersøgelse viser også en tendens til, at flere minoritetsetniske piger end drenge oplever negativ social kontrol. Eksempelvis svarer 41 procent af de minoritetsetniske piger, at de gerne må have venner af det modsatte køn, hvor det samme er gældende for 66 procent af de minoritetsetniske drenge. Ni ud af ti majoritetsetniske børn må have venner af det modsatte køn.

Selvom der eksisterer viden om negativ social kontrol, er den begrænset. Der er blandt andet behov for mere viden om omfanget af børn og unge, der udsættes for negativ social kontrol; viden om negativ social kontrol i andre miljøer end etniske minoritetsmiljøer; viden om negativ social kontrol, som den tager sig ud udøvet mellem børn og unge; viden om erfaringen med at leve med negativ social kontrol, samt ikke mindst viden om, hvordan vi bedst forebygger og hjælper børn og unge, der udsættes for negativ social kontrol.

Børn og unges erfaringer

Analysen af børn og unges erfaringer baserer sig på 459 samtaler om negativ social kontrol fra BørneTelefonen og Børns Vilkår's Bisidning samt interviews med 10 voksne informanter, der har oplevet negativ social kontrol i deres opvækst.

Den eksisterende forskning relaterer sig primært til negativ social kontrol i etniske minoritetsmiljøer. Vores analyser viser dog, at negativ social kontrol også optræder i lukkede kristne miljøer, hvilket ikke-videnskabelige kilder har haft fokus på i de senere år.

Samtalerne med børn og informanter viser, at både piger og drenge samt yngre og ældre risikerer at opleve negativ social kontrol – halvdelen af samtalerne om negativ social kontrol på BørneTelefonen og i bisidningen er således med børn på 15 år eller yngre. Disse tal viser sammen med en kvalitativ analyse af samtalerne med både børn og informanter, at nogle børn allerede fra en tidlig alder er underlagt massiv social kontrol. Dette ses både i samtaler med børn og informanter med muslimsk baggrund og i samtaler med børn og informanter fra lukkede kristne miljøer. Hos de yngre børn viser negativ social kontrol sig blandt andet ved, at de ikke må deltage i samme sociale arrangementer som deres jævnaldrende, ikke må være sammen med det modsatte køn, og – for pigernes vedkommende – at de bliver tvunget til at bære tørklæde. Analysen viser også, at der på BørneTelefonen er en mindre overvægt af piger, der henvender sig om negativ social kontrol, i forhold til den generelle kønsfordeling. Især piger med muslimsk baggrund fortæller om flere og strengere regler end deres brødre, og er således mere begrænsede i deres fritidsliv og i, hvem de omgås, end drengene.

Den negative sociale kontrol udøves af mange omkring barnet, og ofte er den tæt forbundet med religion. De typiske udøvere er forældrene, men også søskende, andre børn og voksne i netværket omkring barnet fremhæves som udøvere. Børnene og informanterne beskriver, hvordan negativ social kontrol også finder sted i skolen mellem elever og lærere, hvilket blandt andre Aisha på 18 år har oplevet på egen krop. Hendes fortælling er uddybet på side 58. Religionens betydning, og hvordan religiøse overhoveder kan have en afgørende rolle i udøvelsen af negativ social kontrol, kommer blandt andet frem i fortællingen fra Mathias på side 56, som i dag er 24 år, og som har oplevet massiv negativ social kontrol under sin opvækst i Jehovas Vidner.

Mange former for negativ social kontrol

Samtalerne viser, at børn og unge oplever negativ social kontrol i forhold til kæresten og seksuel praksis. De er begrænsede i forhold til at have sex før ægteskab, de må ikke have en kæreste, de må ikke selv vælge, hvem de er kæreste med, eller hvem de vil giftes med, og homoseksualitet er forbudt.

Negativ social kontrol påvirker også børnene og de unges øvrige sociale liv. De må for eksempel ikke vælge deres egne venner, de må ikke være venner med nogen af det modsatte køn, de må ikke gå til fritidsaktiviteter uden for kirken, de må ikke deltage i fødselsdage eller tage med på lejrskole. Negativ social kontrol udmønter sig også ved, at en del børn og unge pålægges pligter, der fylder og begrænser deres liv. Der er eksempelvis børn, der fortæller til BørneTelefonen, at de har mange pligter, der er forbundet med deres religion. De føler, de ikke har tid til noget i deres fritid, fordi de skal deltage i religiøse møder og undervisning uden for skoletiden og i weekenderne. Derudover beskriver begge de

interviewede med baggrund i Jehovas Vidner, hvordan børn allerede som helt små bliver taget med ud at gøre rent om aftenen og natten. Negativ social kontrol er således i nogle tilfælde tæt forbundet med omsorgssvigt.

Negativ social kontrol baserer sig ofte på trusler om fysisk og psykisk vold. Samtalerne viser, at børn udsat for negativ social kontrol lever i en konstant frygt for at blive overvåget. Når negativ social kontrol udøves af en bred skare omkring barnet, kan børnene og de unge nemlig aldrig føle sig sikre på, at eventuelle brud med reglerne ikke bliver opdaget – hverken derhjemme eller ude. Denne konstante potentielle overvågning udmønter sig effektivt i kontrol af børnene og de unge. Børn og unge i lukkede kristne miljøer indprentes desuden, at Gud konstant ved, hvad de foretager sig, og konstant overvåger dem og dømmer dem for deres tanker og handlinger.

Konsekvenser

En opvækst med negativ social kontrol har alvorlige konsekvenser. I seks ud af ti samtaler på BørneTelefonen om negativ social kontrol er rådgiverne bekymrede for, at barnets udvikling og trivsel er truet. Samtidig optræder emner som psykisk og fysisk vold, forsømmelse og vanrøgt, bange, angst, ensomhed, selvmordstanker og psykiske lidelser og diagnoser langt hyppigere i samtaler om negativ social kontrol sammenlignet med samtaler generelt på BørneTelefonen.

Børnene og de unge er ofte plagede af bekymringer og frygt, mange føler sig ensomme, og flere har selvmordstanker og/eller gør skade på sig selv. Mange børn og unge har desuden været udsat for psykisk og fysisk vold – ofte fra deres forældre. Det efterlader børnene og de unge uden tillid til de voksne, der burde have taget vare på dem.

Mange børn udsat for negativ social kontrol lever med skam- og skyldfølelser, der kan præge dem ind i voksenlivet. Skam- og skyldfølelserne resulterer i, at børn og unge internaliserer den negative sociale kontrol. Det viser sig blandt andet ved, at mange slet ikke ser det som en mulighed at leve som homoseksuel på grund af de repressalier, det ville medføre.

Langt størstedelen af informanterne fortæller, at de i dag har svære psykiske problemer. Eksempelvis fortæller Mathias på side 56 blandt andre om både angst, depression, PTSD, dårligt selvværd og selvmedicinering.

Børn og unge, der overvejer at bryde ud, er bange for repressalierne fra familien, og informanterne, der har brudt, fortæller om efterfølgende at stå helt alene og have mistet alt, inklusiv kontakten til forældre og søskende. De fortæller også om, hvordan de ikke har følt sig klædt på til at navigere i samfundet på lige fod med alle andre. Beretningerne fra Mathias og Yasmin understreger, de store konsekvenser et brud med det kontrollerende miljø kan have.

Systemsvigt

“De troede ikke på mig”. Sådan siger Yasmin på 22 år på side 60, når hun fortæller om hendes gentagende forsøg på at få hjælp af systemet. Såvel samtalerne med børn som interviewene med informanter som Yasmin viser, at børnene og de unge oplever, at systemet svigter. De fortæller om lærere og pædagoger, der burde lægge mærke til tydelige tegn på vold, mistro og omsorgssvigt, men ikke handler. De fortæller om kommunen, der anbringer børnene i plejefamilier, der ikke behandler dem godt. De fortæller om sagsbehandlere og

kommuner, der ikke har reageret, når de som børn har rakt ud efter hjælp. Det kommer også frem, hvordan forældre og netværk omkring børnene i nogle tilfælde bevidst forsøger at undgå indblanding fra systemet.

Adspurgt om, hvad systemet skal gøre, peger informanterne blandt andet på, at lærere og pædagoger bør være opmærksomme på børnenes opførsel, om der er tegn på mistrivsel, og at de skal være vedholdende og imødekommende samt tage det alvorligt, når børn og unge deler deres problemer. Det er også vigtigt, at børnene og de unge tilbydes noget sikkerhed, så de kan være sikre på, at der ikke sker dem noget, når de fortæller om deres problemer – og at der er psykologer til rådighed, der er klædt særligt på til at håndtere problemstillinger knyttet til negativ social kontrol.

Anbefalinger

At bryde med den negative sociale kontrol er aldrig barnets eget ansvar. Vi har som samfund et ansvar for at hjælpe barnet. Politisk har der været taget en række initiativer til at komme børn med et akut beskyttelsesbehov til undsætning. Regeringens handlingsplan mod negativ social kontrol sigter både på, når problemerne er store og akutte, og rummer forebyggende initiativer. Trods det er der behov for at styrke den tidlige forebyggende indsats. Vi skal blive bedre til at se på barnets trivsel og arbejde med familien, inden børnene bliver fanget i uoverskuelige problemer.

Lovgivningen yder allerede børnene beskyttelse, men der er behov for fokus på, at man i praksis overholder lovgivningen i højere grad, særligt i forhold til underretningspligten, og dét uanset etnisk baggrund. Ny lovgivning om psykisk vold er i skrivende stund under behandling i Folketinget, og vil kunne stille ofre for negativ social kontrol bedre. Fremover er det vores håb, at fokus på området kan betyde, at de mørketal, der givetvis er i dag, vil blive bragt ned, og at flere børn får hjælp.

En særlig problematik er, at barnet på den ene side har en række rettigheder sikret i lovgivning og konventioner, og at forældrene på den anden side har ret til at vejlede og støtte barnet, hvilket er konventionssikret gennem barnets ret til privatliv. Både i lovgivning og i praksis giver det en vanskelig afvejning. Hvor går grænsen for eksempel mellem en restriktiv eller anderledes opdragelse og en negativ social kontrol, der er til skade for barnets trivsel og udvikling, og som samfundet derfor bør gribe ind over for?

Det fremgår af Regeringens Handlingsplan for FN's verdensmål, at vi internationalt er i front i kampen for ligestilling mellem kønnene og styrkelse af kvinder og pigers rettigheder og muligheder. Alligevel er der fortsat områder, hvor vi kan gøre det bedre og dermed sikre, at Danmark i endnu højere grad end nu, lever op til FN's Verdensmål om ligestilling mellem kønnene (nr. 5.). For børn udsat for negativ social kontrol lever i lukkede miljøer. Typisk med meget snævre grænser for, hvordan de må opføre sig, hvem de må se, og hvad de skal tro på.

I samfundsdebatten har der desuden været fokus på, at negativ social kontrol særligt finder sted i familier med ikke-vestlig baggrund, og at dette hænger sammen med manglende integration. Med den tilgang risikerer vi at overse børn med dansk baggrund i lukkede miljøer, der udsættes for negativ social kontrol.

Børns Vilkår anbefaler følgende:

1

Oplys børn om rettigheder

Man skal kende sine rettigheder for at vide, hvornår man skal søge hjælp. Ikke fordi børnene skal gøres ansvarlige for selv at "bryde ud", men fordi børnene har behov for at kende deres rettigheder og vide, hvem de kan gå til, når rettigheder overtrædes. Derfor er der behov for tilbagevendende rettighedskampagner målrettet børn og unge.

2

Udvid skolesocialrådgiverordningen eller anden fremskudt myndighedsfunktion

Alle skoler bør have en socialrådgiver eller anden fremskudt myndighedsfunktion tilknyttet, som kan sparre med lærerne og som børnene kan henvende sig til, når de har problemer relateret til negativ social kontrol.

3

Løft kompetencerne

Lærere, pædagoger og socialrådgivere skal på deres grunduddannelse uddannes i, hvilke mekanismer der er på spil, når børn og unge udsættes for negativ social kontrol, hvad tegnene er, og de skal rustes til at gå i dialog med forældrene på et tidligt tidspunkt. Efteruddannelse vil desuden kunne styrke den hjælp, børnene får, hvis de henvender sig til en voksen fagperson.

4

Fravig forældreinddragelse

Det skal være muligt at fravige lovgivningen om forældreinddragelse i sager om negativ social kontrol. Ifølge servicelovens §11 om særlig støtte til børn og unge kan man fravige forældreinddragelse i sager, hvor hensynet til barnet taler for det, og det bør tydeliggøres, at denne paragraf også skal gælde i sager, hvor forældrenes relation risikerer at medføre, at barnet eller den unge afbryder kontakten til myndighederne.

5

Skab bedre vidensgrundlag

Viden om omfanget af – og virksomme indsatser i relation til – negativ social kontrol er for sparsom, og der er derfor behov for mere viden på områder, herunder også viden om negativ social kontrol børn i mellem. Et bedre vidensgrundlag kan styrke den forebyggende indsats, idet indsatserne bør bygge på viden om effekt.

6

Hjælp børn i frie grundskoler og børn der modtager hjemmeundervisning bedre

Det skal sikres, at børn underlagt negativ social kontrol på friskoler får hjælp, og der skal være en whistleblowerordning for børn og medarbejdere, og der bør følges mere systematisk op på frikolebørns trivsel generelt set. Samtidig skal der være bedre tilsyn med hjemmeundervisning.

7

Opgrader VISO med korps med specialviden om lukkede kristne miljøer

Korpset kunne forankres i VISO – Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsinstitution under Socialstyrelsen, og skal kunne rådgive og bistå med sagsoplysningen for kommuner og skoler om lukkede kristne miljøer, på samme måde som myndigheder og institutioner i dag kan trække på VISO's viden om lukkede miljøer med etnisk minoritetsbaggrund.

8

Lav tilbud til børn og unge, der bryder med lukkede, kristne miljøer

På samme måde som børn med etnisk minoritetsbaggrund i dag kan blive mødt af fagpersoner med viden om deres baggrund, skal voksne og børn, der bryder med lukkede kristne miljøer kunne blive mødt af professionelle med specialviden omkring lukkede kristne miljøer.

9

Udvikl familieorienterede indsatser

Der bør udvikles familieorienterede indsatser, der hjælper familien til at respektere barnets rettigheder, uden at barnet behøver bryde med familien.

Indledning

Social kontrol kan ses som de spilleregler, vi indretter os med som mennesker i et samfund. Social kontrol er med til at præcisere, hvordan vi kan leve sammen, og social kontrol udøvet af forældre over deres børn er nødvendig og positiv, så længe den sikrer beskyttelse af og omsorg for barnet. Den sociale kontrol er negativ, når den kolliderer med eller overskrider børn og unges rettigheder. Den negative sociale kontrol begrænser børn og unge i deres livsudfoldelse og ret til at træffe selvstændige valg angående eget liv og fremtid gennem handlinger, restriktioner, pres, tvang eller vold.

Rapporten belyser negativ social kontrol på tværs af køn, religion, etnicitet og social baggrund. Dette gøres for at understrege, at negativ social kontrol rammer bredere, end man måske hidtil har fokuseret på. Samtidig er det ikke hensigten med denne rapport at negligere, at negativ social kontrol optræder mere i nogle miljøer end andre.

Rapporten er blandt andet udarbejdet på baggrund af 459 samtaler med børn og unge, der siden 2016 har henvendt sig til BørneTelefonen for at tale om en hverdag præget af negativ social kontrol samt sager om negativ social kontrol i forbindelse med Børns Vilkårs Bisidning. Tallet er dog et minimumstal. Negativ social kontrol er nemlig svær at indkredse, og langt flere børn har formentlig henvendt sig med beretninger om negativ social kontrol, end de børn vi har kunnet identificere.

Udover analyser af kvantitative og kvalitative data om negativ social kontrol på BørneTelefonen baserer rapporten sig på desk research samt interviews med 10 voksne informanter, der har oplevet negativ social kontrol i deres barn- og ungdom.

Formålet med rapporten er på et vidensbaseret grundlag at bidrage til fremtidige indsatser, der kan modvirke og afbøde konsekvenserne af den negative sociale kontrol. Rapporten indledes derfor med en række politiske anbefalinger. Rapportens målgruppe er beslutningstagere, fagfolk og aktører, der arbejder med børn og unge.

Rapportens opbygning

RAPPORTEN BESTÅR AF TRE KAPITLER:

KAPITEL 1 redegør på baggrund af forskning og undersøgelser for, hvad negativ social kontrol er – hvordan kommer negativ social kontrol til udtryk, hvem rammer den, hvad er konsekvenserne m.m. Kapitel 1 afsluttes med et overblik over, på hvilke områder der mangler uddybende viden.

KAPITEL 2 behandler negativ social kontrol på baggrund af erfaringer fra børn og voksne, der er vokset op med negativ social kontrol. Analysen baserer sig på kvantitative og kvalitative data fra BørneTelefonen og Børns Vilkårss Bidning samt interviews med 10 informanter. Løbende inddrages citater fra både BørneTelefonen og interviewene. For at skille de to typer empiri tydeligt fra hinanden, bliver de illustreret forskelligt grafisk.

KAPITEL 3 går i dybden med tre fortællinger fra informanterne; Mathias på 24 år, Aisha på 18 år og Yasmin på 22 år, som viser tre forskellige perspektiver på negativ social kontrol. Såvel disse historier som samtlige citater i rapporten er anonymiseret for at undgå, at identiteten på de berørte børn og informanter afsløres.

For at give et overblik over rapportens indhold er der indledningsvis et resume. Dette efterfølges af en række anbefalinger mod negativ social kontrol målrettet beslutningstagere, fagfolk og aktører på området.

“Jeg kan ikke lukke døren til mit værelse, hun ringer til mig hele tiden, må ikke sove hos folk, jeg må ikke tage hen til venner, og jeg må knap nok træne i fitness centeret. Hun bliver endda sur, hvis jeg laver lektier på skolen. Hun vil have mig hjem hele tiden. Jeg må kun snakke i telefon i stuen, og jeg må nærmest ikke være væk mere end to timer af gangen. Jeg føler mig som et offer i et overvåget fængsel. Jeg kan ikke andet end at gå grædende i seng hver dag.”

Pige på 16 år til BørneTelefonen.

Kapitel 1: Viden fra forskning og undersøgelser

Dette kapitel gennemgår den eksisterende viden om, hvad negativ social kontrol er, på hvilke måder negativ social kontrol kommer til udtryk, hvem der udsættes for den, og hvem der udøver kontrollen. I afsnittet beskrives desuden, hvilke indsatser der eksisterer, som hjælper børn, der er udsatte for eller i risiko for negativ social kontrol – samt hvilke forebyggende tiltag, der er på området. Kapitlet afsluttes med et afsnit, der beskriver, hvor der mangler viden.

Følgende pointer skitseres i kapitlet:

- Negativ social kontrol er adfærdsregulering i form af eksempelvis handlinger, restriktioner, tvang, vold og sanktioner, der begrænser børn og unge i deres livsudfoldelse.
- Såvel piger som drenge kan være udsat for negativ social kontrol – det er ikke muligt med sikkerhed at sige, hvor mange der oplever det. Typisk er det forældrene, der udøver den negative sociale kontrol, men også netværket, herunder andre børn, kan være udøvere af kontrollen.
- Miljøer med negativ social kontrol kendetegnes ved, at hensynet til kollektivet eller religion står over individets behov og ønsker, og baggrunden for udøvelse af negativ social kontrol er blandt andet ønsket om at opretholde familiens eller kollektivets ære.
- Konsekvenserne af en opvækst med negativ social kontrol er alvorlige: Børnene og de unge mistrives, de mister evnen til at tænke frit og selvstændigt, og nogle tyer til at leve en form for dobbeltliv med konstant frygt for konsekvenserne af at blive afsløret.
- Selvom der eksisterer viden om negativ social kontrol, er der blandt andet brug for mere viden om omfanget af børn og unge, der udsættes for negativ social kontrol, og viden om, hvordan vi bedst forebygger og hjælper børn og unge, der udsættes for negativ social kontrol.

Hvad er negativ social kontrol

Social kontrol er langt fra altid negativ. Social kontrol finder sted i alle samfund på tværs af køn, alder, religion, etnicitet og socioøkonomiske skel og er en naturlig del af den måde, hvorpå mennesker omgås hinanden. Social kontrol bruges til at opretholde bestemte normer og værdier i et samfund – den er kollektivets måde at adfærdsregulere individet på. Den sociale kontrol sættes blandt andet i spil, når en bestemt handling eller adfærd formelt eller uformelt resulterer i sanktioner for at stabilisere eller genoprette den sociale orden.¹

Social kontrol er også, når forældre drager omsorg for deres barn og sikrer barnets trivsel. Dette indebærer, at forældre i en vis grad både kan og skal begrænse barnets privatliv. Barnet og den unge har en manglende modenhed, som er afgørende for, i hvor stort et omfang barnet har ret til privatliv.²

Det store spørgsmål er, hvornår social kontrol er negativ, og hvordan negativ social kontrol kan defineres. Det er et sensitivt spørgsmål, som stadig i dag skaber problemer for både forskere, praktikere og fagprofessionelle.³ Der er således i dag ikke en klar definition på negativ social kontrol, som alle aktører på området læner sig op ad.

Negativ social kontrol kan forstås som en uhensigtsmæssig og skadelig form for social kontrol i form af adfærdsregulering, der begrænser et individ i sin livsudfoldelse.⁴ Institut for Menneskerettigheder definerer ekstrem social kontrol⁵ som de former for kontrol og sanktioner, unge udsættes for, når disse kolliderer med eller overskrider de rettigheder, børn og unge har i Danmark ifølge menneskeretten og dansk ret.⁶

Denne definition kan suppleres med definitioner fra Københavns Kommunes ekspertgruppe til forebyggelse af social kontrol og den nuværende regering. Disse definitioner fremhæver, at det er negativ social kontrol, når kontrol i form af for eksempel handlinger, restriktioner, tvang, vold og sanktioner begrænser individet i sin livsudfoldelse og i at træffe selvstændige valg om eget liv og fremtid.⁷

I denne rapport forstår vi negativ social kontrol som adfærdsregulering i form af for eksempel handlinger, restriktioner, tvang, vold og sanktioner, der begrænser et individ i sin livsudfoldelse på en måde, der ikke er i overensstemmelse med de rettigheder, børn og unge i Danmark har, og som går ud over barnets trivsel.

Sådan kommer negativ social kontrol til udtryk

Negativ social kontrol kan komme til udtryk på mange forskellige måder. Fælles for dem er, at individet begrænses i sin livsudfoldelse, og at basale rettigheder fratages. Det betyder i praksis, at børn og unge, der lever under negativ social kontrol, ikke selv kan vælge, hvordan de vil leve deres liv – hvad de vil foretage sig og med hvem. Disse børn og unge begrænses eksempelvis i at deltage i uddannelse og fritidsaktiviteter, og deres sociale relationer såvel som digitale adfærd er underlagt kontrol og begrænsninger. Det gælder både i forhold til venner og kærester.⁸

Negativ social kontrol over for børn og unge kommer også til udtryk ved begrænsninger af deres tros-, tanke- og ytringsfrihed, ret til privatliv, ret til at få lægehjælp under sygdom og ret til beskyttelse mod fysiske og psykiske overgreb.⁹ Alt dette bryder med helt basale rettigheder, som for flertallet af børn og unge i Danmark er en helt almindelig del livet.¹⁰

Negativ social kontrol kan basere sig på fysiske adfærdsbegrænsninger, trusler om alt fra fysisk og psykisk vold til omskæring, genopdragelsesrejser, tvangsægteskab og trusler om at blive besat af Djæveln samt vanære, ekskludering og isolering og i de værste tilfælde drab. En norsk rapport om negativ social kontrol i meget kristne samfund fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress viser, at der i disse miljøer er børn og unge, der har oplevet at blive lukket inde, at blive ydmyget foran dele af eller hele deres trossamfund, at have fået taleforbud og at blive sendt væk fra deres forældre i længere tid for at blive disciplineret.¹¹

Negativ social kontrol kan både udfolde sig direkte og indirekte. Det er eksempelvis direkte negativ social kontrol, når forældre kontrollerer og bestemmer, hvordan deres datter skal gå klædt, eller hvem hun må omgås, og når sønnen adfærdsbegrænses i forhold til deltagelse i skole- og fritidsaktiviteter.¹²

Indirekte negativ social kontrol baserer sig på en frygt i børn eller unge for, at andre holder øje med, hvad de foretager sig, og vil slå ned på adfærd, der ikke er accepteret. Den indirekte negative sociale kontrol bunder ofte i sladder og rygter. Resultatet bliver, at barnet eller den unge i praksis kontrollerer sig selv for eksempelvis at undgå et dårligt rygte, som vil påvirke hele familien.¹³ Undersøgelser af lukkede kristne miljøer viser supplerende, at indirekte negativ social kontrol i lukkede kristne miljøer også kan tage form af en kontinuerlig indprentning af en frygt for Djæveln eller dæmoner. Børn og unge, der vokser op i disse miljøer, risikerer at internalisere denne frygt, som så vil komme til udtryk som en indirekte form for kontrol.¹⁴

Måden, negativ social kontrol kommer til udtryk på, betyder, at den kan være svær at identificere. En stor del af kontrollen finder sted i hjemmet og er dermed skjult for omverdenen.

Det siger loven om børns rettigheder

Børn, der er udsat for negativ social kontrol, befinder sig i en juridisk gråzone mellem på den ene side deres forældres ret til at drage omsorg, passe på og opdrage og på den anden side barnets individuelle rettigheder. Forældre kan som forældremyndighedsindehavere handle på deres barns vegne, men er samtidig forpligtet til at drage omsorg for barnet og træffe beslutninger ud fra barnets interesser. Forældremyndighedens grænse går der, hvor forældremyndighedsindehaveren krænker barnets rettigheder. I disse tilfælde er myndighederne forpligtet til at sikre barnet beskyttelse og omsorg, og servicelovens regler vil finde anvendelse. Netop serviceloven og tilhørende vejledning behandler særligt spørgsmålet om beskyttelse mod social kontrol.¹⁵

Hvornår barnet eller den unge er tilstrækkelig udviklet til at kunne varetage egne interesser er ikke klart defineret. Børnekomitéen lægger imidlertid til grund, at barnet igennem ungdommen udvikler sin individuelle identitet med tilhørende ret til privatliv og dermed i mindre og mindre grad defineres af familiens normer. I tillæg hertil ser børnekomitéen konventionerne som regler, hvis indhold skal afspejle det samfundet de skal udøves i. Rettighedernes ud skal derfor forstås i relation til et gennemsnitligt dansk ungdomsliv med, hvad det indeholder.¹⁶

Negativ social kontrol kolliderer med en række af Børnekonventionens artikler.¹⁷ Når negativ social kontrol sætter restriktioner for, hvilke arrangementer et barn må deltage i, hvad barnet må læse og se og barnets skole- og uddannelsesvalg, kolliderer det eksempelvis med artikel 12, der understreger barnets ret til at komme til orde i sager, som har betydning for barnet, artikel 13, der sikrer barnets ret til at søge, modtage og videregive information, og artikel 28, der handler om barnets ret til undervisning. Artikel 14, der sikrer barnets ret til tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed i, udfordres også af negativ social kontrol. Barnets religionsfrihed er ofte tæt vævet sammen med forældrenes religion, dog således at forældrene er tillagt en 'vejledningsret', og at denne skal stemme overens med 'barnets gradvise udvikling'. Denne afvejning er svær i relationer, hvor der er tale om negativ social kontrol. Samme svære afvejning er gældende i forhold til artikel 16 om barnets ret til privatliv, der også omfatter barnets ret til at holde noget privat for forældrene. Barnets ret til privatliv i familiesituationen skal nemlig afbalanceres med forældres omsorgs- og opdragelsesret, dog således at barnets ret til privatliv øges i takt med barnets udvikling. Børn, som er udsat for negativ social kontrol, vil også i mange tilfælde have begrænset adgang til hvile og fritid og til at deltage i leg og fritidsaktiviteter, som det er beskrevet og beskyttet i konventionens artikel 31. I forhold til negativ social kontrol er også artikel 19 om barnets ret til beskyttelse mod vold, overgreb og udnyttelse central.

Negativ social kontrol rammer på tværs af køn

Både piger og drenge kan være udsat for negativ social kontrol.

Undersøgelser om negativ social kontrol i etniske minoritetsmiljøer peger på, at det i disse miljøer især er piger og unge kvinder, der oplever negativ social kontrol.¹⁸ Det skyldes, at piger og kvinders seksuelle adfærd i disse miljøer er central for at opretholde familiens status, anseelse og ære. Det har derfor større betydning, hvordan familiens piger og unge kvinder opfører sig, end hvordan drenge og unge mænd gør. Det betyder også, at sanktioner kan være hårdere, hvis en pige bryder med normerne, end hvis en dreng gør det samme.¹⁹ I disse miljøer vil negativ social kontrol over for drenge og unge mænd blandt andet komme til udtryk ved bestemte forventninger til valg af ægtefælle, udøvelsen af en bestemt forståelse af maskulinitet, der ikke inkluderer homoseksualitet, og ved kontrol i forbindelse med valg af uddannelse.²⁰ Drenge oplever desuden oftere end piger at befinde sig i en dobbeltposition, hvor de udover selv at være udsat for negativ social kontrol også selv kan blive pålagt at udøve negativ social kontrol over for søskende eller andre familiemedlemmer.²¹

Der eksisterer ikke solid viden om, hvorvidt eller hvordan negativ social kontrol i lukkede kristne miljøer rammer piger og drenge forskelligt.

Sparsom viden om omfang

Det er ikke muligt at sige præcist, hvor mange børn og unge der bliver udsat for negativ social kontrol. Dertil er der endnu for lidt viden på området.

Flere undersøgelser giver dog nogle indikationer på omfanget.²² Senest viser en undersøgelse af grundskolebørn i 6.-8. klasse fra Als Research²³, at langt de fleste børn og unge ikke er udsat for negativ social kontrol. Det gælder uanset køn og etnisk oprindelse. Et mindretal oplever dog negativ social kontrol – eksempelvis oplever otte procent af eleverne i undersøgelsen, at de i høj grad eller i meget høj grad bliver kontrolleret af deres familie, syv procent oplever at blive kontrolleret af andre elever på skolen, og fire procent har oplevet, at deres familie mange gange har kontrolleret deres mobil, computer eller dagbog eller kigget i deres taske mod deres vilje. Denne undersøgelse viser også, at der er lidt flere børn med ikke-vestlig oprindelse end børn med majoritetsbaggrund, der oplever negativ social kontrol. Eksempelvis viser undersøgelsen, at 13 procent af de minoritetsetniske piger og otte procent af de minoritetsetniske drenge er bange for, at deres familie lægger planer for deres fremtid mod deres vilje. Det gælder for seks procent af alle elever. Undersøgelsen viser også en tendens til, at flere minoritetsetniske piger end drenge oplever negativ social kontrol, og det er ikke kun i forhold til, om familien lægger planer, men for eksempel også i forhold til, om de må ses med venner af det modsatte køn. Blot 43 procent af de minoritetsetniske piger oplever, at de gerne må ses med drengevenner, mens 66 procent af de minoritetsetniske drenge svarer, at de gerne må ses med piger.²⁴

Desuden viser undersøgelsen, at unge, der vokser op i familier med høj grad af religiøsitet, oftere er udsatte for negativ social kontrol end andre. Børn, der oplever at komme fra meget religiøse familier – det gælder både etniske majoritetsfamilier og etniske minoritetsfamilier – er for eksempel mere tilbøjelige til at være bange for, at deres familie lægger planer for deres fremtid, og at færre oplever, at de må deltage i seksualundervisning for deres familie.

Dette kendetegner miljøer med negativ social kontrol

Negativ social kontrol er ikke afgrænset til bestemte religioner, kulturer eller en bestemt etnisk oprindelse, men bunder i nogle traditionelle værdier, normsæt og handlemønstre, der er rodfæstet i en given familie.²⁵

Den eksisterende forskning peger på, at negativ social kontrol optræder i miljøer, hvor hensynet til enten kollektivet eller religionen vægtes højere end individets ønsker. Miljøerne bliver karakteriseret ved at have en kollektivistisk livsanskuelse med en autoritær opdragelsesstil baseret på trusler og fysisk afstraffelse.²⁶

I miljøer med en kollektivistisk livsanskuelse vil børn og unges adfærd blive betragtet som et anliggende for hele familien, da adfærden kan påvirke familiens eller kollektivets ære. Det vil derfor forventes, at børn og unge prioriterer fællesskabet frem for egne interesser og i øvrigt optræder loyalt over for familien.²⁷ I andre tilfælde bunder den negative sociale kontrol i, at Gud og religion vægtes højere end individets ønsker.²⁸

Nogle miljøer med negativ social kontrol er præget af patriarkalsk familiestruktur.²⁹ Den patriarkalske familiestruktur ses i Danmark oftest blandt ikke-vestlige familier, der er flyttet til landet. Det kendetegner også miljøer med negativ social kontrol, at de er lukkede og præget af lav mobilitet.³⁰ En rapport fra Ankestyrelsen om lukkede familier og nomadefamilier peger på, at det kendetegner sådanne familier, at de er isolerede, ikke deltager i sociale arrangementer i skolen eller i institutionen, og at de er afvisende over for samtaler med fagpersoner.³¹ En kombination af mistro til myndighederne og et fokus på at opretholde et positivt billede udadtil gør det svært at identificere de børn, der udsættes for negativ social kontrol og konsekvenserne af denne. For børnene har det ikke kun konsekvensen, at deres opvækst kan være præget af kontrol og repressalier, men også at de ikke har samme muligheder for udvikling og valg i livet som andre børn og dermed fastholdes i det lukkede miljø.³²

Als Research har identificeret fire faktorer, der på tværs af religion kendetegner unge, der er underlagt negativ social kontrol. Unge er oftere underlagt negativ social kontrol, hvis de har minoritetsetnisk baggrund, hvis de er piger, hvis de vokser op i familier, hvor ære betyder meget og/eller hvor de er meget religiøse.³³

Eksisterende viden har primært fokuseret på negativ social kontrol i etniske minoritetsfamilier. Flere undersøgelser peger på, at der er flere i disse familier end i familier med majoritetsbaggrund, der oplever negativ kontrol og begrænsninger.³⁴

Negativ social kontrol finder dog også sted i andre miljøer. En række fortællinger fra afhoppere fra forskellige kristne miljøer peger på, at der i lukkede kristne miljøer finder negativ social kontrol sted. Det kom blandt andet frem i et norsk projekt fra 2000, der skulle hjælpe og støtte unge, der havde valgt at bryde med forskellige meget kristne trossamfund. Projektet havde i en toårig periode kontakt med mellem 200 og 300 kristne unge, der delte deres historier.³⁵ Der er dog kun sparsom viden om udøvelsen af negativ social kontrol i meget kristne miljøer – både i Danmark og i andre lande.³⁶ Da forskningen på området er så snæver og begrænset, kan det ikke afvises, at negativ social kontrol også finder sted i andre, endnu ikke-identificerede miljøer.

Udøvere

Negativ social kontrol udøves oftest af familien. Typisk vil forældrene være de primære udøvere.³⁷ Nogle gange vil moren og faren indtage forskellige roller – eksempelvis peges der på, at moren nogle gange står for den negative sociale kontrol i dagligdagen, mens faren kommer på banen, hvis der har fundet normbrud sted.³⁸

Negativ social kontrol udøves dog også af netværket omkring familien – det kan være onkler, tanter, fætre og kusiner.³⁹ Og kredsen kan være større end det. Undersøgelser peger således på, at negativ social kontrol også kan udøves af eksempelvis et større minoritetsnetværk eller af trossamfundet.⁴⁰ Har familien en anden etnisk baggrund end dansk, kan det også være slægtninge fra hjemlandet⁴¹, eksempelvis bedsteforældre, der ringer til forældre i Danmark og sætter spørgsmålstejn ved forældrenes måde at opdrage børnene på.⁴²

Det kendetegner negativ social kontrol, at det ikke kun er de voksne i netværket, der udøver, men at den også bliver udøvet af børn – det kan være ældre søskende, klassekammerater eller venner i netværket.⁴³

Udøvere af negativ social kontrol kan også selv være underlagt negativ social kontrol. Ligesom at forældre kan opleve et pres fra netværket eller omgangskredsen, kan søskende og venner også opleve et pres om at udøve negativ social kontrol over for hinanden. Det er eksempelvis tilfældet, når forældre sætter lillebror til at kontrollere og holde øje med storesøsters adfærd.⁴⁴

Motiver bag negativ social kontrol

Et gennemgående motiv for udøvelsen af negativ social kontrol er frygt for vanære. Vanære relaterer sig til æresrelaterede konflikter, der kan opstå, hvis familiens ære krænkes, eller hvis et trossamfunds normer og regler overtrædes. Betydningen af dette motiv underbygges blandt andet af en undersøgelse fra Als Research, der viser, at i familier, hvor familiens ære betyder meget, har de unge større sandsynlighed for at være underlagt forskellige former for negativ social kontrol, større sandsynlighed for ikke at fortælle sandheden om, hvad de laver udenfor hjemmet, og større sandsynlighed for selv at have holdninger, der understøtter negativ social kontrol.⁴⁵

Et andet underliggende motiv for negativ social kontrol er forældres forbehold eller angst for det omkringliggende samfund, der måske adskiller sig markant i forhold til børneopdragelse, religion, traditioner og normer. Forældre, der ikke er integreret i samfundet, kan have en frygt for, hvad deres børn foretager sig uden for familien.⁴⁶ Dette motiv fremhæves ofte i forbindelse med etniske minoritetsfamilier, men de samme mekanismer kan tænkes at finde sted i kristne majoritetsfamilier, der lever isoleret, eksempelvis i forbindelse med praktiseringen af en radikal form for kristendom.⁴⁷

En tredje baggrund for negativ social kontrol bunder i pres fra andre om, at forældre skal kontrollere deres børn.⁴⁸ Det er ikke altid, at forældre eksempelvis deler netværkets forståelse af, hvordan børnene skal opdrages – hvad de må og ikke må, og hvad de skal – men ydre pres fra netværket, eksempelvis familiemedlemmer eller personer med status i trossamfundet, kan føre til, at forældrene alligevel udøver negativ social kontrol.⁴⁹

Konsekvenser af negativ social kontrol

Negativ social kontrol har alvorlige konsekvenser for de børn og unge, der adfærdsbegrænses. Det viser sig blandt andet i undersøgelser, der dokumenterer en klar sammenhæng mellem negativ social kontrol og mistroivsel.⁵⁰ Her ses eksempelvis en sammenhæng mellem mistroivsel og børn, der oplever, at de i høj grad eller meget høj grad bliver kontrolleret af deres familie eller andre – det er børn, der har oplevet, at deres familie mange gange har kontrolleret deres mobil, computer eller dagbog eller kigget i deres taske mod deres vilje, børn, der oplever at nogen har presset dem til at kontrollere deres søskende eller andre i deres familie, og børn, som begrænses i, hvem de må omgås socialt.⁵¹

Når familien bestemmer alt, lærer børnene og de unge ikke selv at tage beslutninger og træffe egne valg. Deres fokus bliver 'hvad vil familien tænke', i stedet for 'hvad har jeg selv lyst til, eller hvad mener jeg egentlig selv'. Børnene og de unge mister evnen til at mærke egne behov, at tænke selvstændigt og frit og evnen til at sige fra.⁵² En undersøgelse blandt integrationsvejledere fra Institut for Menneskerettigheder peger på, at dette er et problem både i skolesammenhæng, hvor børn forventes at komme med egne holdninger og tolke selvstændigt, og i sundhedsvæsenet, hvor den relevante behandling et stykke hen ad vejen forudsætter, at patienten kan formulere egne tanker og behov. I nogle tilfælde kan det også resultere i, at børn og unge ikke har lært at sætte grænser i forhold til flirt og seksuel praksis.⁵³

Nogle børn og unge håndterer opvæksten med negativ social kontrol ved at leve et slags dobbeltliv, hvor de holder ting skjult for deres forældre.⁵⁴ Dobbeltlivet bliver dermed en strategi til at håndtere de forskelle, et barn eller en ung oplever mellem livet underlagt negativ social kontrol og hverdagen, som den eksempelvis folder sig ud i skolesammenhæng. Det kendetegner det at leve et dobbeltliv, at børn og unge frygter, hvilke konsekvenser det vil have, hvis dobbeltlivet afsløres. Det er denne frygt for repressalier, der adskiller dobbeltliv fra det, at børn og unge i almindelighed vil holde nogle ting skjult for deres forældre.⁵⁵

Konsekvensen af at være presset til at føre et dobbeltliv vil være en konstant frygt for repressalierne, hvis dobbeltlivet afsløres. Denne vedvarende frygt er en stor belastning, som påvirker børn og unges psykiske og sociale velbefindende og deres mulighed for at udvikle sig.⁵⁶ Tilsvarende er det en kæmpe belastning for de børn og unge, der i forbindelse med negativ social kontrol oplever psykisk og fysisk vold. Det fundamentale tillidsbrud, de oplever som følge af volden, påvirker ikke kun relationen til dem, som udøver volden – forældrene for eksempel – men kan også præge deres relationer til andre og deres tro på eget værd negativt.⁵⁷

Konsekvenser for børn og unge, der bryder med det kontrollerende miljø

Undersøgelser viser, at børn og unge, der bryder med miljøet, hvor de oplever negativ social kontrol, har det svært. De vil ofte stå meget alene – mange risikerer at miste relationen ikke kun til forældrene men også til deres søskende og netværk. Undersøgelser viser, at børn og unge, der har brudt med kontrollerende miljøer, kæmper med depressioner, sorg, ensomhed og frygt for det miljø, de har forladt.⁵⁸ Et brud kan også i de værste tilfælde resultere i trusler på livet.⁵⁹

Det er svært at fortælle om negativ social kontrol

At negativ social kontrol udøves og understøttes af et større netværk af familiemedlemmer og andre aktører gør det svært for børn og unge at opsøge hjælp.⁶⁰ Undersøgelser om negativ social kontrol viser da også, at mange børn, der oplever negativ social kontrol, ikke deler det med andre. Eksempelvis finder Als Research, at de fleste børn, som oplever at blive kontrolleret af deres forældre, ikke deler det med en anden voksen.⁶¹

Barrierer for at søge hjælp kan blandt andet være frygten for at blive fjernet fra familien, da mange unge, der oplever negativ social kontrol, stadig elsker deres familie, eller at de er bange for at efterlade deres søskende alene. Derudover kan en barriere være en norm om, at problemer 'bliver i familien' og bliver 'løst i familien' – altså at man ikke inddrager udefrakommende.⁶²

Hvad bliver der gjort for at forebygge og hjælpe

Der eksisterer i dag en række indsatser, der forebygger, hjælper og rådgiver om negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter i etniske minoritetsmiljøer. Etniske minoritetsunge, der har brug for hjælp i forbindelse med negativ social kontrol, kan for eksempel henvende sig til RED Center mod æresrelaterede konflikter, der tilbyder psykologsamtaler til unge og landsdækkende telefonisk og personlig rådgivning, eller til Exitcirklen, der er en NGO, som blandt andre tilbud har samtalegrupper for psykisk voldsramte unge – herunder unge, der har været underlagt social og/eller religiøs kontrol. RED Safehouse har desuden to sikre og skjulte opholdssteder til blandt andet unge, der flygter fra alvorlige æresrelaterede konflikter og vold.

For dem, der har oplevet negativ social kontrol i lukkede kristne miljøer, er der ikke samme muligheder for at søge specialiseret hjælp. Som et af de eneste eksisterende tilbud, kan InsideOut nævnes. InsideOut er en frivillig humanitær organisation, der støtter og hjælper ofre og pårørende, der har været underlagt religiøs kontrol og/eller ønsker at bryde ud af sekteriske fællesskaber. Der er således ingen offentligt støttede tilbud.

Fagfolk kan blandt andet søge rådgivning og viden hos RED Rådgivning, Etnisk Konsulentteam, appen MÆRK og herudover hente viden hos VISO – Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation under Socialstyrelsen, som blandt andet rådgiver både kommuner og enkeltpersoner i sager om æresrelaterede konflikter og understøtter den kommunale indsats vedrørende æresrelaterede konflikter.

Politisk aftalte satspuljepartierne i 2012 at afsætte midler til en handlingsplan om forebyggelse af æresrelaterede konflikter, der blandt andet havde til formål at sikre hjælp til ofre for æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Denne handlingsplan blev i 2016 suppleret med handlingsplanen 'Forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol'.

Behov for mere viden

Som de foregående afsnit viser, eksisterer der allerede viden om, hvad negativ social kontrol er, hvem der udøver kontrollen og hvorfor. Ikke desto mindre er der en række områder, hvor der mangler viden, der er central i forhold til at forebygge og gribe ind over for negativ social kontrol.

Der findes ikke data, der fuldt ud kan belyse omfanget af børn og unge, der bliver udsat for negativ social kontrol. Et af de bedre bud findes i rapporten *Omfang og karakter af negativ social kontrol i grundskolens 6.-8. klasse*⁶³ fra Als Research, men denne undersøgelse bibringer blot indikationer på omfanget af børn og unge udsat for negativ social kontrol og kan ikke stå alene.

Desuden mangler der viden om negativ social kontrol i andre miljøer end etniske minoritetsmiljøer og muslimske miljøer. Søger man information om negativ social kontrol, vil man primært finde forskning, der afdækker ikke-vestlige piger og unge kvinders oplevelser med æresrelateret undertrykkelse og kontrol i patriarkalske og/eller muslimske familiestrukturer, eller undersøgelser, der i afdækningen af negativ social kontrol fokuserer på Islam versus ikke-Islam eller sammenligner muslimer med ikke-muslimer.⁶⁴

Dette lidt ensidige fokus på negativ social kontrol inden for en bestemt religion skal ses i lyset af, at en række såkaldte afhoppere har fortalt om deres oplevelser med negativ social kontrol i forskellige lukkede kristne miljøer⁶⁵, og at et projekt i Norge blandt andet har vist, at der sker overtrædelser af en række af rettighederne i FN's børnekonvention i de lukkede kristne trossamfund.⁶⁶ Opfattes negativ social kontrol primært som et problem i muslimske minoritetsmiljøer, kan det hæmme indsatserne mod negativ social kontrol.⁶⁷

Viden om negativ social kontrol mellem børn mangler ligeledes. RED Center mod æresrelaterede konflikter (tidligere Etnisk Ung) efterlyser blandt andet viden om dynamikken i bror-søsterrelationen, da brødre ofte har en aktiv rolle i udøvelsen af negativ social kontrol over for deres søstre.⁶⁸ RED Center mod æresrelaterede konflikter peger på, at mere viden om bror-søsterrelationen vil bane vejen for bedre at kunne hjælpe børn og unge udsat for negativ social kontrol. På samme måde ville øget viden om, hvordan mødre eksempelvis udøver negativ social kontrol, fordi de selv adfærdskontrolleres, være værdifuld.

Rapporten *Omfang og karakter af negativ social kontrol i grundskolens 6.-8. klasse* fra Als Research er den første, der ser på negativ social kontrol for børn i grundskolealderen. Denne viden om børn og unges oplevelser med negativ social kontrol uddyber nærværende rapport. Ikke desto mindre er der stadig brug for yderligere viden om, hvordan børn og unge i skoler og institutioner viser tegn på negativ social kontrol, og hvilke konsekvenser det har for børnene.

I den faglige praksis er der et behov for viden om, hvordan vi bedst hjælper børn, der er udsat for negativ social kontrol, eller som er i risiko for det. Det konkluderes blandt andet i en kortlægning fra VIVE om metoder i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol⁶⁹ og påpeges af RED Center mod æresrelaterede konflikter⁷⁰. Også i arbejdet med nærværende rapport ses det, hvordan eksempelvis lærernes håndtering af negativ social kontrol medfører negative konsekvenser for barnet.

Kapitel 2: Erfaringer fra børn og informanter

Siden 2016 har Børns Vilkår haft mindst 459 samtaler med børn om negativ social kontrol i forbindelse med rådgivning på BørneTelefonen og Børns Vilkårs Bisidning. Med afsæt i en analyse af disse samtaler og 10 interviews med voksne informanter, der alle har oplevet negativ social kontrol som børn, belyser dette kapitel både yngre børn og unges erfaringer med negativ social kontrol.

Følgende pointer skitseres i kapitlet

- Både piger og drenge samt yngre børn og unge risikerer at opleve negativ social kontrol. Der er dog en mindre overvægt af piger, der henvender sig til BørneTelefonen om negativ social kontrol, set i forhold til den generelle kønsfordeling på BørneTelefonen. Negativ social kontrol kommer også forskelligt til udtryk afhængigt af køn og alder.
- Negativ social kontrol udøves af både forældre, søskende og netværket, og der er en tæt sammenhæng mellem religion og udøvelsen af negativ social kontrol.
- Kontrollen udmøntes blandt andet i forhold til kærester og seksuel praksis, venner og sociale aktiviteter og i form af pligter, der tager tid fra andre fritidsaktiviteter.
- I nogle tilfælde opretholdes den negative sociale kontrol gennem vold og trusler. I andre baserer den sig på følelsen af konstant at være overvåget. Børn og unge i lukkede kristne miljøer indprentes desuden fra en tidlig alder, at Gud konstant ved, hvad de foretager sig, og konstant overvåger dem og dømmes dem for deres tanker og handlinger.
- Konsekvenserne af negativ social kontrol er alvorlige. I seks ud af ti samtaler på BørneTelefonen om negativ social kontrol er der bekymring for omsorgssvigt, og emner som ensomhed, selvmordstanker og vold optræder langt hyppigere i disse samtaler end andre. Mange børn har desuden været udsat for psykisk og fysisk vold, ofte fra deres forældre. De interviewede informanter fortæller om angst, depression PTSD og dårligt selvværd.
- Børn og unge, der oplever negativ social kontrol, mangler ordentlig støtte. Det er svært at dele oplevelser med negativ social kontrol, og der er ikke nok hjælp at hente, hverken fra myndigheder eller professionelle.

BØRNS VILKÅR

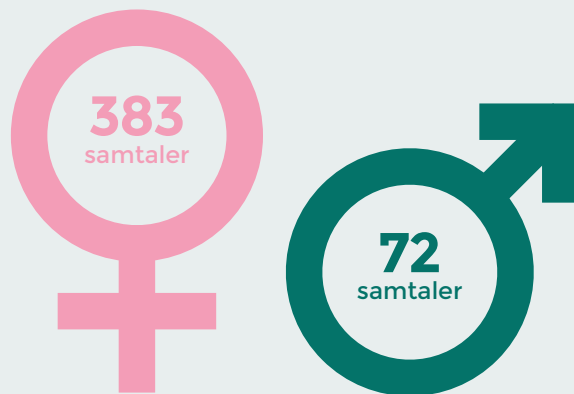
TAL FRA BØRNETELEFONEN OG BØRNS VILKÅRS BISIDNING OM NEGATIV SOCIAL KONTROL

459

Så mange samtaler har Børns Vilkår haft med børn og unge om negativ social kontrol i perioden 2016 til 2018

Note: Samtalerne er opgjort på baggrund af rådgivningssamtaler om negativ social kontrol på BørneTelefonen (436 samtaler) og bisidninger med børn og unge (23 sager) i perioden 2016-2018. Samtalerne er identificeret dels gennem en søgning på en række ord relateret til negativ social kontrol, dels ved at se på hvilke samtaler rådgiverne på BørneTelefonen specifikt har noteret handlede om negativ social kontrol.

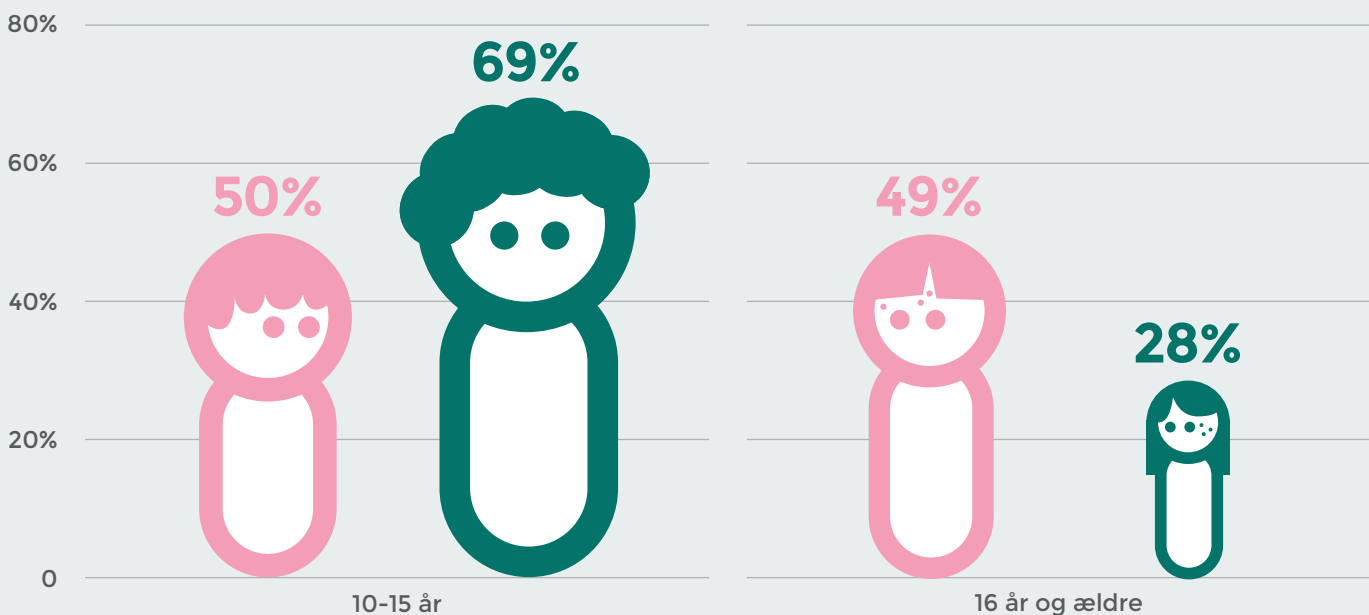
Der er flere samtaler med piger end med drenge

Note: Opgørelsen baserer sig på rådgivningssamtaler om negativ social kontrol på BørneTelefonen og bisidninger med børn og unge i perioden 2016-2018. I enkelte samtaler er kønnet på barnet eller den unge ukendt. Antal drenge og antal piger summerer derfor ikke til det samlede antal samtaler om negativ social kontrol. Fordelingen mellem piger og drenge ligger tæt op ad den generelle kønsfordeling i samtaler på BørneTelefonen, dog med en mindre overvægt af piger.

Både yngre børn og unge oplever negativ social kontrol

■ Andel af aldersgruppen i samtaler om negativ social kontrol på Børnetelefonen
■ Andel af aldersgruppen i alle samtaler på Børnetelefonen

Note: Opgørelsen af samtaler om negativ social kontrol baserer sig på samtaler på BørneTelefonen og bisidninger med børn og unge i perioden 2016-2018. Figuren viser andele inden for hver alderskategori. I perioden var der kun tre børn på ni år eller yngre. Da de kun udgør 0,7 procent, fremgår de ikke af figuren. Til sammenligning vises andelen af samtaler på BørneTelefonen.

BØRNS VILKÅR

DET ER PRIMÆRT, MEN IKKE KUN,
FORÆLDRENE, DER UDØVER
NEGATIV SOCIAL KONTROL

73,5%
Mor kontrollerer

77,2%
Far kontrollerer

5,3%
Bror kontrollerer

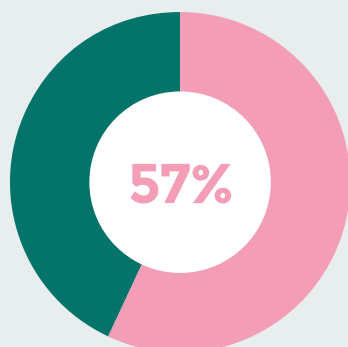

3,4%
Netværk/slægtninge
kontrollerer

Note: Opgørelsen baserer sig på rådgivningssamtaler om negativ social kontrol på BørneTelefonen og bisidninger med børn og unge i perioden 2016-2018.

I seks ud af ti samtaler om negativ social kontrol er der bekymring for omsorgssvigt

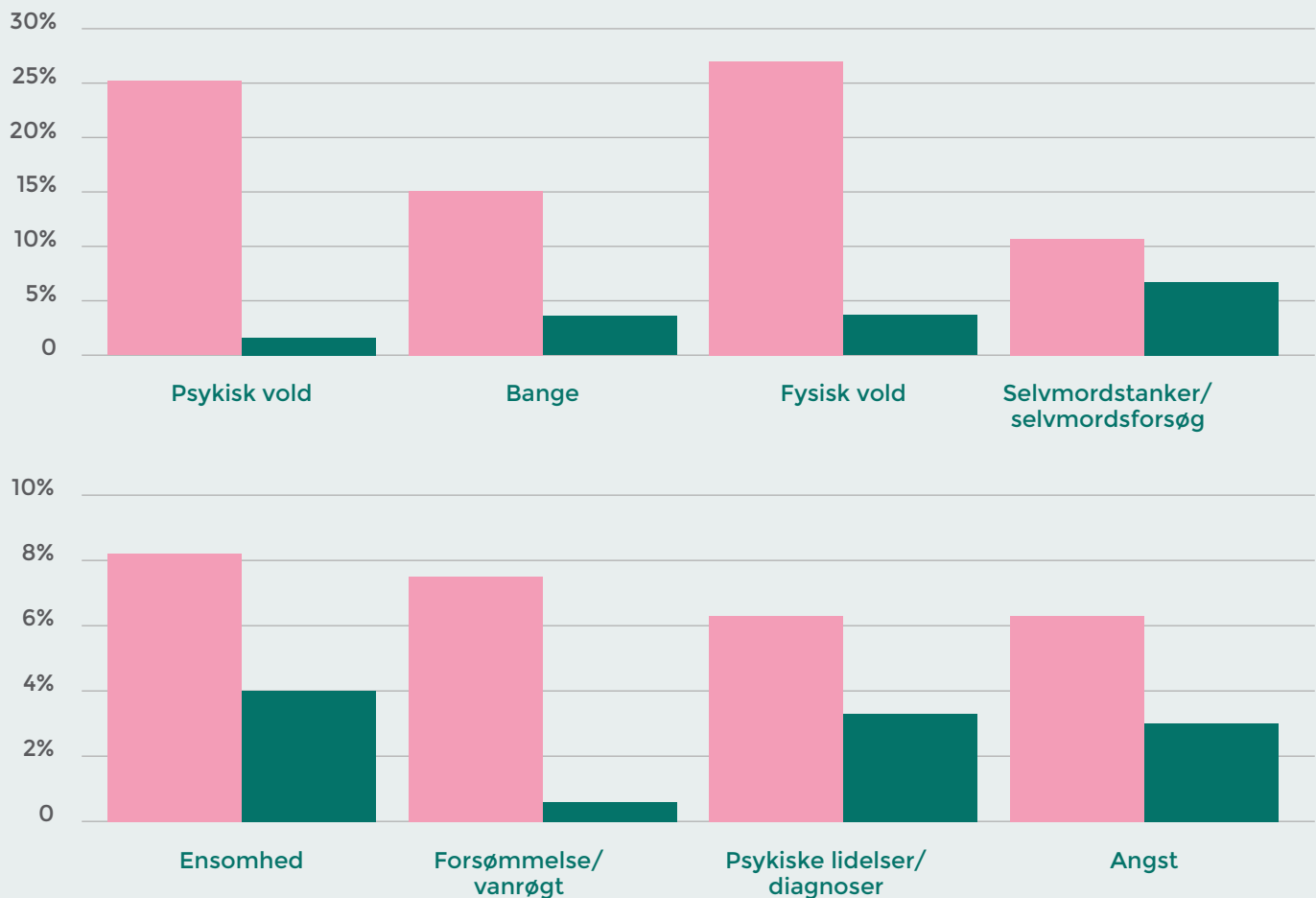
Note: Opgørelsen baserer sig på registreringer i de tre første kvartaler af 2018 af samtaler på BørneTelefonen om negativ social kontrol sammenholdt med samtaler, hvor rådgiveren vurderede, at der var bekymring for omsorgssvigt (N=159).

BØRNS VILKÅR

BØRN OG UNGE, DER OPLEVER NEGATIV SOCIAL KONTROL, HAR DET SVÆRT

Temaer som vold og mistrivsel fylder mere i samtaler om negativ social kontrol end i samtaler på BørneTelefonen generelt

■ Andel af samtaler om negativ social kontrol på Børnetelefonen
■ Andel af alle samtaler på BørneTelefonen

Note: Opgørelsen baserer sig på registreringer i de tre første kvartaler af 2018 af samtaler på BørneTelefonen om negativ social kontrol. Figuren viser, hvad samtalerne handlede om ud over negativ social kontrol.

Eksempler på, hvad børnene fortæller, de er blevet udsat for:

- Tvinges til at gå i koranskole
- Må ikke have venner af det andet køn
- Må ikke selv bestemme kæreste
- Må ikke have sex uden for ægteskabet
- Må ikke være forelsket i samme køn
- Må ikke gå med korte ærmer
- Må ikke deltage i sociale arrangementer
- Tvinges til at gå med tørklæde
- Må ikke forlade hjemmet
- Tvinges til ægteskab
- Må ikke selv bestemme uddannelse
- Må ikke deltage i lejrskole
- Får frataget mobil
- Bliver overvåget af søskende
- Må ikke have fritidsinteresser
- Må ikke holde fødselsdag

Om BørneTelefonen og Børns Vilkår's bisidderordning

BørneTelefonen har siden 1987 været børnenes linje til rådgivning, trøst eller bare en voksen, der vil lytte. Hver dag året rundt sidder frivillige børnefaglige rådgivere klar til at lytte og rådgive børn.

Børn, som henvender sig til BørneTelefonen, skal opleve, at de kan få talt om det, de vil, og at de bliver taget alvorligt uanset problemstilling. Rådgiverne er klædt på til at tage svære samtaler med børn, og de er trænet i at møde alle børn med empati, forståelse og sensitivitet for, hvor de er lige her og nu. Oplæringen af rådgivere tager udgangspunkt i forskning, der viser, at børn og unge, som har det svært, har brug for at blive lyttet aktivt til på en åben og ikke-dømmende måde.

I samtaler på BørneTelefonen vil rådgiveren ofte forsøge at hjælpe barnet til at finde en voksen, barnet kan betroe sig til, i dets netværk. Det kan både være private relationer eller professionelle, som børn er omgivet af i skole- eller fritidsliv. Det kan dog være udfordrende i samtaler om negativ social kontrol, hvor børn og unge ofte oplever adfærdsbegrænsningen fra såvel den nære familie som netværket.

I 2008 etablerede Børns Vilkår en bisidderordning, der gør det muligt for børn og unge at få en socialrådgiveruddannet bisidder med, når de skal til børnesamtale i kommunen eller til møde i Statsforvaltningen. Formålet med bisidderordningen er, at børn og unge kan få støtte og tryghed i svære situationer, og at bisidderen kun har for øje at varetage barnets interesser. Bisidderen kan hjælpe børnene med at tage kontakt til myndighederne og med at få sagt, hvad de ønsker at sige.

Forældrene skal ikke godkende, at et barn har en bisidder, hvilket er vigtigt, hvis barnet har det svært derhjemme. I komplicerede sager kan bisidderne hjælpe børnene med at få overblik – både over sagens forløb, og over deres rettigheder.

Både piger og drenge og børn og unge oplever negativ social kontrol

Fra januar 2016 til og med september 2018 har BørneTelefonen og Børns Vilkår's bisidderafdeling haft mindst 459 samtaler med børn og unge⁷¹ om problemer med negativ social kontrol. Disse børn og unge er i alderen 10-23 år – med nogle enkelte under 10 år.

De 459 samtaler om negativ social kontrol fordeler sig på 72 drenge og 383 piger samt nogle få, hvor kønnet er ukendt. Denne kønsfordeling skal ses i lyset af, at der generelt er flere piger, der henvender sig til BørneTelefonen, end drenge. Også i sammenligning med den generelle kønsfordeling fylder pigerne dog mere i samtaler om negativ social kontrol. Det underbygger det, som forskning og undersøgelser har peget på, at negativ social kontrol er et problem, flere piger end drenge kæmper med. Analysen viser desuden, at især piger med muslimsk baggrund har flere og strengere regler end deres brødre – de er således langt mere begrænsede i deres fritidsliv og i, hvem de omgås, end drengene. Denne forskel i, hvordan negativ social kontrol kommer til udtryk, ses ikke på samme måde i de lukkede kristne miljøer. I de følgende afsnit fremhæves det, når kønsforskelle træder frem.

Negativ social kontrol rammer både yngre børn og unge. Halvdelen af samtalerne om negativ social kontrol på BørneTelefonen og i bisidderingen er således med børn på 15 år eller yngre. Knap halvdelen er ældre end 15 år. Enkelte er yngre end 10 år. Set i forhold til den generelle aldersfordeling på BørneTelefonen, er alderen på de børn, der henvender sig om negativ social kontrol, noget højere. Det indikerer, at negativ social kontrol fylder mere, jo ældre børnene bliver.

Disse tal viser sammen med en analyse af samtalerne med både børn og informanter, at nogle børn allerede fra en tidlig alder er underlagt massiv negativ social kontrol. Der er således fortællinger fra børn helt ned til 10 år om ikke at måtte deltage i samme sociale arrangementer som deres jævnaldrende, ikke at måtte være sammen med det modsatte køn, og – for pigernes vedkommende – at blive tvunget til at bære tørklæde.

En af informanterne fortæller, at børn i mormonkirken bliver kaldt til samtale hos det, hun kalder autoriteterne, inden de bliver otte år, for at sikre at de opfører sig som foreskrevet. Barnet sidder alene til samtalen. En anden beretter om, hvordan hun som syvårig blev pålagt at have tørklæde på, og at hun ikke senere kunne vælge at tage det af igen.

På BørneTelefonen fortæller de mindre børn også om konsekvenserne ved den negative sociale kontrol: En 12-årig pige har fået at vide af sin far, at hun skal giftes med sin onkel om et år. En anden 12-årig piges forældre vil sende hende på genopdragsrejse i Iran, mens en 10-årig pige fortæller, at hendes mor ikke tillader hende at få den smertestillende medicin, som hospitalet har anvist efter en operation, fordi hun er kristen. Samtaler viser desuden, at negativ social kontrol også blandt de yngre børn udøves via vold og trusler. En dreng på 12 år fortæller for eksempel, at hans forældre har forbudt ham at se sine venner efter skoletid. Gør han det alligevel, kan forældrene finde på at straffe ham ved at tage hans mobiltelefon eller ved at slå ham.

“Altså som sagt, så starter det der i otteårsalderen eller lige inden din otteårs fødselsdag, og der kommer man derind alene og skal sidde og interviewes. Så på den måde bliver det jo tillært, at de her interviews, de her samtaler, det er bare noget, man skal.”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

“Jeg er muslimer og jeg må ingen ting!! Jeg mener det bågstavligt tagt jeg må kun gå i skole komme hjem igen og så ryde op for min mor og be til vores gud og så er det igang med at kede sig når jeg spørg om jeg må gå ud og lege så er svaret nej”

PIGE, 11 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg blir slået og talt grimt til af mine forældre lige siden jeg var helt lille til nu 12år! Jeg forstår mere end de aner. jeg er en "muslimsk" pige og skal bære tørklæde men jeg gider ikke jeg vil ha en NOMAL familie så jeg kan udleve mine drømme, jeg vil væk! Jeg må ikke være ude, ikke en skid må jeg noget.”

PIGE, 12 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg havde en veninde, der fik kort hår, og hun lignede sin bror, eller hun lignede en dreng. Jeg kan huske det fra børnehaveklassen, og min far sagde, at jeg ikke måtte lege med drenge. Jeg sagde sådan, "det er ikke en dreng, det er en pige". Jeg tror, det var sådan lidt dér, at jeg første gang tænkte over det.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Jeg fik tørklæde på, og så tog vi hjem til min onkel til et arrangement. Og de var alle sammen så fascinerede af, at den her syvårige pige gerne ville have tørklæde på, så de roste mine forældre til skyerne. Og jeg fik aldrig lov til at tage det af igen.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

Negativ social kontrol udøves af mange omkring barnet

Negativ social kontrol udøves typisk af forældrene. I knap otte ud af ti samtaler fremhæves faren således som udøver, mens moren fremhæves som udøver i syv ud af ti af samtalerne. I langt de fleste fortællinger nævnes begge forældre, men der er også tilfælde, hvor det kun er den ene, der udøver. Forældrene er dog langt fra de eneste udøvere. I fem procent af samtalerne er det således broren, der udøver, mens netværket – herunder både slægtninge og det religiøse eller kulturelle miljø – fremhæves i fire procent af samtalerne.

Netværket afgrænser sig ikke kun til slægtninge. Børnene og de unge beskriver således, hvordan både elever, lærere og skolen er med til at opretholde de religiøse/kulturelle handlemåder, der i høj grad begrænser børnene. En af informanterne fortæller, at han på et kristent gymnasium oplevede en lærer fortælle om, at homoseksuelle bliver straffet af Gud med sygdomme som eksempelvis AIDS – og at læreren kunne hjælpe med at frelse eleverne for homoseksualitet.

Analyserne uddyber, at det langt fra kun er voksne, der udøver negativ social kontrol. Det kommer blandt andet frem i interviewet med Aisha på side 58, hvor hun fortæller, hvordan negativ social kontrol udøves i klassen. En af de andre informanter fortæller også, hvordan hun blev mobbet og udstødt af de andre i klassen, fordi hun havde valgt at tage sit tørklæde af. På BørneTelefonen fortæller en dreng på 12 år, at han gerne vil mødes med en pige men ikke kan, fordi hans storebror altid holder øje med ham, og i hans religion må drenge ikke have kontakt med piger. På samme måde fortæller en pige til Børns Vilkårs Bisidning, at hun ikke må være sammen med sine veninder, uden at lillebroren er med for at holde øje.

“Jeg kan huske, at min lillebror på et tidspunkt, han begyndte sådan, "Du skal ikke rende rundt med drenge, du må ikke have en kæreste". (...) Det kan godt være hårdt i den forstand, at man føler, at der hele tiden er nogen, der holder øje med en. Og man kan tænke "Åh nej, nu skaber det problemer, hvis jeg bliver knaldet i noget.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Mine forældre overvåger mig, og jeg får ikke lov til at være fri. Jeg må ikke cykle selv i skole, jeg må ikke omdele aviser og reklamer selv (jeg arbejder som omdeler), og jeg må ikke være sammen med mine venner efter skole (...) Jeg måtte ikke være sammen med mine venner i sommerferien.”

DRENG, 13 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“For et par uger siden gjorde jeg dog den fejl, at jeg tog en kjole på der liige gik over knæet. Da jeg så kom fra skolen, mødte jeg min 2. ældste storebror (...). Det ene førte til det andet, og jeg endte med et blåt øje, øm hals efter 3 kvælningsforsøg og et sår på læben.”

PIGE, OVER 18 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg havde sådan en stram sweater på, og drengene sad og snakkede (...) jeg kunne se, at de var skuffede. Så jeg valgte ikke at gøre det igen. (...) Så der var bare ting, man gjorde, og ting, man ikke gjorde, for at vi kunne være en god pige over for drengene fra klassen.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Det var simpelthen så flovt at komme ind. ALLE kiggede ned på mig (...). Vi snakker om den sociale kontrol, at jeg var luder, jeg havde taget tørklædet af, fordi jeg gerne ville have, at danske fyre skal kigge på mig. (...) Jeg blev mobbet mere i skolen og udstødt mere af de andre piger altså.

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Den her lærer fortæller så, de havde haft nogle samtaler og snakket om, hvad Gud syntes om det, og hvordan han skal reagere på de her følelser. Og så slutter den her andagt med, at han viser et bryllupsbillede, hvor den her person er gift med en kvinde - og så - det er ikke noget, han siger direkte, men man får lidt fornemmelsen af, at han er blevet frelst fra sin seksualitet.”

MAND, VOKSET OP I LUTHERSK MISSION

Religion spiller en stor rolle i forhold til negativ social kontrol

Religion og religiøse overhoveder har en afgørende rolle i udøvelsen af negativ social kontrol. Det kommer både frem i samtalerne på BørneTelefonen, i bisiddersagerne og i interviewene med informanterne. I de lukkede kristne miljøer udøves negativ social kontrol med tydeligt afsæt i, hvad man må eller ikke må ifølge religionen. En pige på 18 år fortæller eksempelvis til BørneTelefonen, at hun vil blive udstødt af Jehovas Vidner, hvis det bliver opdaget, at hun er kæreste med en dreng, som ikke er en del af menigheden. I et af interviewene med informanterne fortæller en mand, der er vokset op i Indre Mission, at der blev sat filtre på ens browser, så man kun kunne se kristent accepteret indhold.

På BørneTelefonen italesætter børn med både muslimsk og kristen baggrund ofte den negative sociale kontrol direkte i sammenhæng med deres problem. Eksempelvis fortæller en 16-årig pige, hvordan hun ikke må have en kæreste, fordi hun er muslim. I interviewene med informanterne med muslimsk baggrund bliver dette billede mere nuanceret, hvor de i højere grad kobler den negative sociale kontrol til kulturen. Eksempelvis oplever en af kvinderne sit tvangsægteskab som en del af sin families kultur.

“Jeg havde nogle venner, der havde nogle filtre på deres browsere, så de ikke kunne se noget, der ikke var kristent accepteret. (...) De havde en internettid, der skulle overholdes, og nogle gange kunne forældrene finde på at tjekke internet-historikken for at se. De overvågede dem.”

MAND, VOKSET OP I INDRE MISSION

“Jeg får aldrig lov til noget. Jeg har så fået en kæreste for 1 måned siden, og det har mine forældre så fundet ud af, og de er blevet virkelig sure på mig (faktisk hele min familie), jeg er også muslim, så jeg må ikke have kæreste på, men jeg elsker ham virkelig meget, men nu er vi kæresten i skjul for jeg vil ikke miste ham pga mine forældre siger det. Jeg må intet nu, min far holder øje med mig "efterfølger" mig for at se om jeg ikke er sammen med ham.”

PIGE, 16 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“I vores tro er der mange meget strenge regler. Jeg har været forelsket i den her dreng, som altså ikke er Jehovas vidne, i snart et år, og nu har det altså udviklet sig til at jeg ser ham i smug hele tiden. Jeg elsker ham, og han elsker mig, men jeg er så bange for, at det snart bliver opdaget. Jeg ved at konsekvensen kan være, at jeg bliver udstødt af min familie, og at jeg ikke længere kan være en del af menigheden.”

PIGE, 18 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Mange af mine problemer stammer fra kulturen, ikke religionen. Fætter-ægteskab er kultur, et ægteskab, jeg ikke ville gå med til, det er kultur. Mange af problemerne har været på grund af kulturen.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

Negativ social kontrol i forhold til kærester, seksuel praksis og seksuel identitet

Begrænsninger i forhold til kærester og seksuel praksis er på tværs af religion gennemgående i børnene og informanternes fortællinger. Det er dog en form for negativ social kontrol, som især rammer børn i teenagealderen og op. Her fremgår det blandt andet, at børn og unge er begrænsede i forhold til at have sex før ægteskabet, at de ikke må have en kæreste, eller at de ikke selv må vælge, hvem de er kæreste med. De fortæller også, at der er negativ social kontrol i forhold til, hvem de skal giftes med. For dem, der har muslimsk baggrund, er det særlige regler om, at pigerne skal have deres jomfruhinde og bløde på bryllupsnatten, der fylder i forhold til kærlighed og seksualitet. Særligt for informanterne med kristen baggrund fylder det, at der er strenge regler om onani, og at Gud holder øje.

Samtalerne viser, at det ikke er tilladt at være homoseksuel – hverken som kristen eller som muslim. En mand fra et lukket kristent samfund beskriver, at det medførte, at alle gik rundt og var bange for at være homoseksuelle uden rigtig at forstå, hvad det betød. En 15-årig dreng fortæller til BørneTelefonen, at han er i tvivl om, hvorvidt han skal fortælle sine forældre, at han er biseksuel – de er kristne og tror på, at homo- og biseksuelle ikke bør leve.

Størstedelen af dem, der henvender sig til BørneTelefonen, fordi de ikke må have en kæreste for deres familie, er enten blevet forelskede i en, eller også har de fået en kæreste i al hemmelighed. Rigtig mange af dem må slet ikke have en kæreste, og en del af dem må ikke have en kæreste, der har en anden kulturel eller religiøs baggrund. En pige på 13 år fortæller blandt andet, hvordan hendes forældre flipper ud, bare hun nævner det mindste om kærester.

Flere af pigerne på BørneTelefonen henvender sig, fordi de har haft sex og er bekymrede for at have mistet jomfruhinden eller er blevet gravide. En pige på 17 år skriver eksempelvis til BørneTelefonen, at hun har haft sex med sin kæreste, og at hun er bekymret for at bringe skam over familien, fordi hun nu ikke kommer til at bløde på sin bryllupsnat.

Flere fortæller, at de på trods af trusler om repressalier har valgt at trodse forældrene. En pige på 16 år overvejede således, om hun skulle få en kæreste og have sex, selvom hun havde hørt sin far sige, at hvis man har sex før ægteskabet i hans familie, bliver man dræbt.

“Altså alle gik rundt og var lidt bange for det at være homo, og ingen vidste rigtig, hvad det var.”

MAND, VOKSET OP I INDRE MISSION

“En god familie er en kristen familie. Og man måtte selvfølgelig ikke gifte sig eller være kæreste med én, der ikke var kristen. Det var der ikke et spørgsmålstejn ved.”

MAND, VOKSET OP I INDRE MISSION

“Jeg har mistet min mødom til min kæreste, som også er muslim. Jeg ved virkelig ikke hvordan jeg skal forholde mig til situationen. Jeg føler mig meget deprimeret. I følge Islam, er det en synd at dyrke sex før ægteskabet. Det er også sådan at vi har nogle traditioner i vores familie. Kvinden skal bløde på sin bryllupsnat, da det beviser hendes uskyld. Jeg kommer ikke til at bløde, og det vil bringe stor skam over min familie. Jeg kan ikke fortælle dem at jeg har mistet min mødom. Jeg tør ikke tænke på hvad der kunne ske!”

PIGE, 17 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Kvinder skal have tøj, der dækker ned over knæene, også når du sidder ned, så skal din kjole stadig kunne gå ned over knæene. (...) Og på armen også skal den gå ned til midten af overarmen. Så på den måde er der sådan nogle dresscodes og så også med hensyn til kroppen, altså al seksuel aktivitet er jo bare ikke i orden.”

KVINDE, VOKSET OP I INDRE MISSION

“Mine forældre er muslimer og de acceptere jo ikke på nogen som helst måde hvis man får en kæreste. Problemet er så at jeg har en kæreste men er pisse bange for at fortælle dem det. De bliver så sure. Jeg tror ikke rigtig på islam så jeg ser det fra et andet synspunkt end dem... hvis jeg bare nævner den mindste ting om kærester osv. Så flipper de ud.”

PIGE, 13 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Til en fest for nogle dage siden, en af mine venner kommer hen og vi danser (skal lige sige af han er bøsse og er sprunget ud og det) og lige plusenig står vi og snaver. Jeg har nok længe vest af jeg er biseksuel men har ikke vil indrømme det, værken over for mig selv eller andre. Men mit spørgsmål er om jeg skal fortælle mine forelder det, det er nemlig meget kristen og tror af homo- og biseksuelle ikke burde leve?”

DRENG, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

Negativ social kontrol i forhold til venner, fritidsliv og uddannelse

Mange af dem, der kontakter BørneTelefonen om negativ social kontrol, fortæller om begrænsninger i forhold til valg af venner og sociale arrangementer. De må for eksempel ikke vælge deres egne venner, og de må ikke være venner med nogen af det modsatte køn. En 15-årig pige fortæller eksempelvis til BørneTelefonen, at hendes venskab med en dreng udløser voldsomme reaktioner fra faren, og en anden pige på 13 år fortæller, at hun ikke må se sin eneste ven, fordi han ikke er en pige.

Mange af henvendelserne handler om, at børnene og de unge ikke må være sammen med deres venner efter skole, og at de ikke må deltage i sociale arrangementer på lige fod med deres jævnaldrende. De fortæller blandt andet, at de ikke må gå i ungdomsklub, gå til sport, komme til fødselsdage, tage til skolefest, og at de ikke må komme med på lejrskole.

I interviewene med informanterne går mange af de samme problemstillinger igen. Der fortæles om begrænsninger i forhold til at være alene sammen med det modsatte køn, at man ikke må gå til fritidsaktiviteter uden for kirken, og at man ikke må deltage i fødselsdage og lejrskoler. Det beskrives også, at forældrene har gjort det tydeligt, at venner med samme religiøse overbevisning er bedst. I interviewene beskriver nogle af pigerne med muslimsk baggrund, at der har været forskel på, hvad de måtte, og hvad deres brødre måtte. Når brødrene for eksempel har fået lov til at være sammen med venner efter skole, have pigevenner og komme med på lejrskole, har pigerne skullet være hjemme og ikke have for meget kontakt med det modsatte køn. En af kvinderne fortæller om, hvordan hendes bror måtte gå i fritidsklub, mens hun ikke måtte på grund af sit køn.

Negativ social kontrol kommer også til udtryk i form af restriktioner om uddannelse. I interviewene fortæller flere af dem med kristen baggrund, at de som børn og unge har gået på kristne grundskoler og gymnasier. Derudover fortæller flere af dem også, at der har været begrænsninger i forhold til de videregående uddannelser. Som det også fremgår af casen med Mathias på side 56, skal børn ifølge Jehovas Vidner gerne tage en håndværkeruddannelse – ligesom Jesus. En lang videregående uddannelse er udelukket, da det er vigtigere at prioritere sin tid til Gud. På BørneTelefonen fortæller en 15-årig dreng om, hvordan han bliver pålagt at tage en bestemt uddannelse som tandlæge. Det er noget, der går igen blandt informanterne med muslimsk baggrund, der modsat de kristne bliver pålagt at tage særligt prestigefulde uddannelser.

“Ja, altså det var ikke populært hos mine forældre, at jeg ikke søgte de andre børn nede i kirken, og det var ikke dem, jeg ville, i det øjeblik man så ikke skulle noget dernede i forvejen. Altså det.. det var ikke, nej det var ikke populært, at jeg havde venner udenfor, og det var også noget, der kunne mærkes.”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

“Der var også en dag, hvor jeg skrev med en dreng, det var bare et venskab, men så havde min mor set det og fortalt det til min far som blev sindssyg, han kaldte mig en luder og slog mig flere gange i hovedet med en pande sparkede mig i maven og jeg begyndte at græde.”

PIGE, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Der måtte min bror MEGET mere end mig. Han måtte være ude senere, han måtte sove ude. Ja, han måtte bare mange flere ting. Jeg måtte for eksempel ikke sove ude, hvis der var en mand i hjemmet, så måtte jeg for eksempel ikke sove hos min veninde.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“For eksempel er jeg vokset op med en pige, der kun måtte gå ud over hjemmet måske en gang eller to gange om ugen, hun måtte ikke gå ud over det. Vi snakker om, at det var i 7. klasse. Hun måtte være ude måske i to timer. (...) Hunde bliver luftet mere end det der.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Mine forældre er jehovas vidner og jeg vil ik selv være i den tro (...). Jeg må ik få nogen kæreste for dem. Ikke farve mit hår. Jeg må knap være sammen med den eneste ven jeg har lige nu fordi han er en dreng på 16. Min vendinde er flyttet skole og har ik set så meget til hende siden. så jeg har kun drengen.”

PIGE, 13 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Så er der fritidshjem, hvor jeg ikke må gå der, fordi der er jo både drenge og piger. Og jeg har jo brødre, så jeg havde en storebror, der allerede gik i fritidshjem. Og det var rigtig underligt for mig ikke at komme derhen, og allerede der blev det meget tydeligt, at der var en forskel mellem mænd og kvinder.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

Negativ social kontrol i form af pligter

Negativ social kontrol kommer også til udtryk i form af pålagte pligter – ofte i forbindelse med religionen – som børnene og de unge skal udføre. Det handler både om pligter som rengøring og oprydning og pligter i form af deltagelse i religiøse aktiviteter. En dreng på 16 år fortæller, at han kun får lov til at deltage i meget få sociale aktiviteter. Hver uge skal han bruge meget tid på rengøring: han skal støvsuge hele huset, vaske gulv i hele huset, gøre toiletter rene og hjælpe med opvasken. Hans forældre laver ikke noget i huset med undtagelse af at vaske deres egne tallerkner op. Flere piger fortæller også om, at deres mødre går meget op i rengøring i hjemmet, og at de skal bruge mange timer hver dag på at rydde op og gøre rent.

Samtalerne viser, at pligterne tager tid fra børnene og de unge. En pige på 15 år beskriver eksempelvis, at hun hverken har tid nok til skole, lektier eller venner på grund af kirkegang og pligter.

Samtalerne viser en tendens til, at det i muslimske miljøer typisk kun er pigerne, der har pligter i hjemmet, hvor det i de lukkede kristne miljøer er både piger og drenge, der er pålagt bestemte gøremål. Særligt for informanterne med baggrund i Jehovas Vidner er, at de allerede som helt små bliver taget med ud at gøre rent om aftenen og natten.

“Jeg skulle lære at gøre rent og rydde op og lave mad, og det der med at lege og bare være et barn, det var ikke helt i orden.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Hvis jeg tog i skole om morgenen klokken 7, (...) komme hjem måske klokken et-to stykker, blive sendt ud i en have med det samme – deres have, de havde et kæmpestort hus – ud i haven, save brænde, hive ukrudt op, feje, male, alt. Altså arbejde konstant, der var altid et eller andet, ind til klokken rigtig sent om aften.

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Min mor går meget op i at der skal være clean over alt i huset så når jeg kommer med bus hjem fra skole (17 tiden) skal jeg støvsuge hele huset vaske op, støve af osv. og det er sådan hver anden dag eller har pligter hver dag. Så når hun kommer hjem, roser hun ikke en men siger hvor dårligt man har gjort det. Alt i alt synes jeg mit liv er noget pis, der sker intet nyt jeg ved hvad jeg skal lave imorgen, og om en uge.”

PIGE, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Så bliver man slæbt med, og så kan man sidde og sove på en kontorstol, når man havde lavet sit arbejde. Jeg tømte askebæger og skraldespande og vaskede gulve og støvsugede. (...) Altså ALLE gjorde rent, det er ikke en joke.”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Mor har altid været meget religiøs og jeg tror ikke hun kender til kvinders rettigheder for hun tror at alt arbejde i hjemmet er kvinde arbejde og derfor prøver hun at for mig til at rengøre hele huset passe mine søskende imens hun er på arbejde i over 5 timer om aftenen men hvis jeg spørg om jeg må gå ud med mine venner så bliver hun sur og slå”

PIGE, 13 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Der har de noget, der hedder "seminar", som er altså bibelskole et eller andet sted, og det skal du til en gang om ugen. Så har du noget ungdomsaktivitet, som man også skal til en gang om ugen. (...) Og så er der mindst en gang om måneden også noget ungdomsfest, (...) og så er der selvfølgelig kirke, der varer tre timer om søndagen”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

Når kontrollen udøves gennem trusler og fysisk og psykisk vold

Trusler, fysisk og psykisk vold fylder meget i fortællingerne om negativ social kontrol på både BørneTelefonen, bisidningen og i interviewene med informanterne – og det gælder uanset barnets alder. En pige på 11 år fortæller til BørneTelefonen, at hun ikke må noget, og at hun bliver slået af både mor og søstre. En dreng på 15 år fortæller, at han bliver slået med blandt andet bælt og kæppe, når han gør noget forkert.

Der er også børn, der fortæller, hvordan brud på reglerne kan resultere i, at deres forældre taler nedladende til dem. En 17-årig pige fortæller, at hun bliver kaldt luder, fordi hun gerne vil deltage i sociale arrangementer. Andre fortæller, at deres forældre kalder dem hund eller siger, at de fortjener at bo på gaden – eller at de ville ønske, de ikke levede. I de lukkede kristne trossamfund er en typisk trussel at blive udstødt af trossamfundet.

Volden kommer også håndgribeligt til udtryk. Samtalerne viser således, at brud på reglerne kan resultere i, at forældrene river barnet i håret, slår, sparker eller på anden vis straffer barnet eller den unge fysisk. Et par af informanterne fortæller blandt andet om at få vasket munden med sæbe, om at blive sultet og om som straf at blive sat til at skrive det samme ord 20.000 gange. Som en ung kvinde med rødder i muslimsk miljø beskriver det, er reaktionen, hvis man går imod reglerne, at løse det med vold.

Selvom den massive psykiske og fysiske vold fortælles både af informanter med kristen og muslimsk baggrund, afviger truslerne lidt fra hinanden. Mens børn og unge med muslimsk baggrund i nogle tilfælde bliver truet med at blive slået ihjel, får børn og unge i de lukkede kristne miljøer trusler om dommedag og om at blive besat af dæmoner.

“Det der med at sige imod eller at ville have noget, det ses så respektløst, at det bliver løst med vold.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Der er noget komik i det, at være så religiøst bevidst og slå folk med en bibel eller et religiøst håndskrift. (...) Som de gjorde meget. Og så var der den klassiske med at gå op og finde en bøjle selv eller et eller andet at få tæsk med.”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Jeg er en pige på 11 år som hader mit liv og vil begå selvmord! Jeg bliver slået af min mor og søstre (...) jeg er muslim, og når man er pige må man ingenting!”

PIGE, 11 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Hvis du ikke kunne snakke ordentligt med endelser eller et eller andet, så fik du et ark, og så skulle du skrive det ned 20.000 gange, og så sad du der i seks timer og skrev, indtil du overvejede at hoppe ud af et træ, det var sådan noget.. Jeg tror, første gang jeg havde selvmordstanker, var jeg måske 9-10-11 eller 12 år, ikke også?”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Der var rigtig mange trusler, og som barn, så er du jo bange. Så når vi skulle i skole, og vi pissede hende af, så kunne hun finde på at sige "bare vent og se, når I kommer hjem. I er på røven". Så sidder du der i skolen og er nervøs hele dagen, det er det eneste, du kan tænke på. Hvad sker der, når jeg kommer hjem?”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Jeg bliver slået af mine forældre hver gang jeg gør noget forkert. De mener åbenbart, at det er den rigtige straffemetode. Jeg er godt træt af, at få slag med bælder, kæppe osv. Ikke nok med mavepustere og lussinger.(...)”

DRENG, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg er en pige som aldrig har haft lov til at tag ud på egen hånd ikke engang med veninder eller til arrangementer, så som skoletur, skole fest eller bare en helt almindelig veninde tur i byen. Jeg har prøvet at tag kampen op og tale med dem men de bliver meget rasende og begynder at udtale mig som en "luder" fordi jeg gerne vil ud? Og det virkelig stor vrede grimme ord, og endda også fysisk had, jeg er blevet slået en del i årene igennem.”

PIGE, 17 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg blev tæsket hver eneste dag, fordi jeg prøvede på at pakkede min taske og gå ud af døren om morgenen uden et tørklæde. Og det gjorde jeg hver eneste dag i en måned, og jeg var gul og blå, indtil at mine forældre de tænkte, vi bliver altså nødt til at stoppe med at slå hende, for ellers så dør hun, eller også er der nogen, der finder ud af, hvad vi har gjort ved vores datter.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

Konstant overvågning eller frygt for samme

Når negativ social kontrol udøves af en bred skare omkring barnet, kan børnene og de unge aldrig føle sig sikre på, at eventuelle brud med reglerne ikke bliver opdaget. Børnene og de unge oplever og frygter således, at de konstant bliver overvåget. De føler sig overvåget både hjemme og ude. En pige på 15 år fortæller eksempelvis, at hendes far vil gifte hende væk. Nu har nogen sladret til faren om, at hun har været sammen med en dreng, og derfor bliver hun slået. Pigen ved ikke, hvem det er, der har sladret. En anden pige på 16 år fortæller, hvordan moren får sine venner til at holde øje med datteren. Denne konstante potentielle overvågning udmønter sig effektivt i selvkontrol hos børnene og de unge.

Særligt for børn og unge i lukkede kristne miljøer er, at de også fra en tidlig alder indprentes, at Gud konstant ved, hvad de foretager sig og konstant overvåger dem og dømmer dem for deres tanker og handlinger. Som en ung mand med baggrund i et lukket kristent miljø beskriver det, skulle de forestille sig, at Gud hele tiden holdt øje med dem. Samtalerne med børn og informanterne fra lukkede kristne miljøer afdækker således et yderligere lag af overvågning, en form for tankepoliti, der betyder, at børnene og de unge aldrig har fred og aldrig kan undslippe kontrollen. Det medfører en undertrykkelse og selvkontrol, som de kan have svært ved at slippe, selv efter de har forladt minoritetsmiljøet.

“Hvis folk spurgte, hvor langt man måtte gå som par, så er det, de har fået at vide, at de skulle forestille sig, at Gud sad og kiggede på en hele tiden. Også ligesom det bliver farligt, det der med, at man må ikke have lukket dør. Der skal hele tiden være kontrol over det, der sker. Så hvis man lukker døren, er der ikke kontrol.”

MAND, VOKSET OP I LUTHERSK MISSION

“I Mormonkirken, der er det meget.. altså der er det meget psykisk, du lærer at undertrykke alting, og du lærer at kontrollere dine egne tanker, og du ved også et eller andet sted, at andre er bevidste omkring, hvad der sker.”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

“Jamen, det er som regel, når en pige hun bliver ældre. Så begynder de at holde øje med en. Især i socialt belastede områder, hvor der er mange indvandrere, der er det meget sådan. Så er det som regel, når man kommer i puberteten.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Jeg må ikke se drenge. Jeg må knap følges med dem i skole eller give dem et kram efter skole. Min mor har venner, der holder øje med mig, og fortæller hende alt hvad de ser om mig, og det giver min mor mere mistro til mig, da jeg egentlig ikke lader være med at være sammen med drenge.”

PIGE, 16 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Det var alt, hvor der var kontrol hele tiden. Det var ikke sådan, de styrede med hård hånd, men de vidste alt, hvad der skete hele tiden. Og hvis de ikke var til stede, så var Gud til stede.”

MAND, VOKSET OP I INDRE MISSION

Negativ social kontrol har alvorlige konsekvenser

Negativ social kontrol har alvorlige konsekvenser for børn og unge. Det viser analysen af samtalerne med både børn og informanter, og det viser tal fra BørneTelefonen.

Samtalerne viser for det første, at børnene og de unge, der oplever negativ social kontrol, trives dårligt. De er ofte plagede af bekymringer og frygt for, hvad der vil ske, hvis og når de kommer til at bryde forældrenes regler. Gennemgående frygter de, at deres forældre bliver sure, at forældrene ikke vil se dem mere, at forældrene vil blive voldelige – eller det, der er værre. Bekymringerne er tunge at gå rundt med, og børnene og de unge har sjældent nogen, de kan dele dem med. Det efterlader dem isolerede med deres tanker. Mange føler sig ensomme, og flere kan ikke overskue deres liv og har selvmordstanker eller gør skade på sig selv. I fortællingen om Yasmin på side 60 fortæller hun, hvordan hun ville have begået selvmord, hvis hun ikke havde brudt med sine forældre, og en 14-årig pige beskriver til BørneTelefonen, hvordan hun skærer i sig selv og har selvmordstanker. Forældrene udsætter hende for vold, fordi hun ikke lever op til de muslimske regler, og hun har et stort ønske om at komme væk hjemmefra.

En række af børnene giver udtryk for, at de ønsker at komme væk hjemmefra, fordi de ikke kan holde ud at være derhjemme mere. De spørger ind til, om de kan blive anbragt, eller om de kan flytte i egen lejlighed. På BørneTelefonen spørger en 16-årig dreng direkte ind til, om han kan komme på børnehjem, fordi han ikke kan holde forældrenes strenge regler ud. En 14-årig dreng kontakter på samme måde Børns Vilkår's Bisidning, fordi han bliver udsat for vold og gerne vil væk hjemmefra.

Den negative sociale kontrol påvirker også, hvordan børnene og de unge har det med sig selv. Det kommer blandt andet frem i samtaler om restriktioner i forhold til kærester og seksuel praksis, hvor unge fortæller om stor skam og skyld i forbindelse med sex. En pige på 17 år beskriver eksempelvis, hvordan hun er opvokset i et meget religiøst hjem, hvor lyst til sex er umoralsk. Når pigen har sex med sin kæreste, synes hun, det er dejligt. Alligevel får hun dårlig samvittighed og føler sig skyldig. I interviewene fortæller en af mændene med kristen baggrund, hvordan han, flere år efter bruddet med religionen, stadig har det svært med sin seksualitet. Skam- og skyldfølelsen kan resultere i, at børn og unge internaliserer den negative sociale kontrol og får svært ved at mærke efter, hvad de selv har lyst til og deres egne behov og følelser. Det gælder også i forhold til seksualitet, hvor flere giver udtryk for, at de ikke ser det som en mulighed at leve som homoseksuelle 'fordi det er forkert'.

Langt størstedelen af informanterne fortæller, at de i dag har svære psykiske problemer. De fortæller om angst, depression, PTSD og dårligt selvværd og kobler deres psykiske problemer til deres opvækst med negativ social kontrol.

De alvorlige konsekvenser understreges af, at rådgiverne i seks ud af ti samtaler på BørneTelefonen om negativ social kontrol er bekymrede for, at barnet omsorgssviges. Samtidig optræder emner som psykisk og fysisk vold, forsømmelse og vanrøgt, bange, angst, ensomhed, selvmordstanker og psykiske lidelser og diagnoser langt hyppigere i samtaler om negativ social kontrol sammenlignet med samtaler generelt på BørneTelefonen.

“Jeg har ingen privatliv, fritid eller ytringsfrihed. Jeg må ikke bruge FB og min mobil er taget fra mig. (...) Om søndagen skal jeg gå til modersmål skole.... kan ikke lide det! Må jeg sige fra (lov/ret)? Jeg må Heller ikke gå over i ungdomsklubben - gratis. Hvad får de børnepenge for? Hvilke rettigheder får jeg så? Kan jeg komme på børnehjem? Vil meget gerne væk fra dette helvede!!!”

DRENG, 16 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“I begyndelsen af mine 20'ere, der havde jeg meget svært ved seksuelt samkvem, jeg havde meget svært ved min egen seksualitet (...), og det kom jo ud af de der ekstreme, ekstreme ting, man bliver undervist i. Du må jo ikke onanere, du må ikke have et masturbationsforhold til dig selv, du må ikke have sex før ægteskabet, du må ikke kigge på kvinder eller mænd, hvis du har den tendens som mand eller modsat.”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Jeg må ikke: have en kæreste, sove sammen med drenge, være tit hos veninder, være til privat fester fra elever i klassen hvor der er drenge eller alkohol, og sex det må jeg absolut ikke medmindre jeg vil dø.. (...) Jeg har på grund af det hele cuttet lidt og haft selvmordstanker, og tuder hver dag. (...) For 4 måneder siden har min flirt spurgt mig om kærester hvor jeg blev nød til at sige nej.. det var trist men sådan er livet.”

PIGE, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg fik en angstdiagnose ret hurtigt, og jeg tror måske, at min psykolog var bange for at diagnosticere mig med PTSD, fordi det kan være svært i forhold til jobmuligheder. Men i så fald har jeg haft en mild form for PTSD.”

MAND, VOKSET OP I INDRE MISSION

“Altså, du vokser op med, at du skal gøre alting rigtigt, og alt, hvad du tænker, kan være forkert, det vil sige, du vokser op med ALTID at have dårlig samvittighed, og du har ALTID gjort noget forkert, og du kan som minimum altid gøre noget bedre.”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Jeg skærer i mig selv og har flere gange haft selvmordstanker. Derhjemme bliver jeg slået for ikke at leve op til mine forældres forventninger, fordi mine forældre er muslim (men jeg er ikke den mindste del interesseret i islam). (...) jeg VIL altså bare væk! Jeg kan ikke lide at være her, og jeg for det dårligere og dårligere for hver dag der går... Jeg ved virkelig ikke hvad jeg skal gøre! Vil i ikke nok hjælpe mig? Jeg vil bare gerne væk...”

PIGE, 14 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg har nogle psykiske lidelser i form af angst og noget depression, som jeg kæmper med en gang i mellem. Jeg har ikke haft en depression i 1,5 år nu, fordi jeg er et rigtig godt sted, men jeg har stadigvæk en masse angst, der godt kan gå ind og være lidt problematisk nogle gange.”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Altså onani er jo forkert. Bare tanken – og det var jo en kæmpe splittelse, ikke, for jeg var jo lige så hormonfyldt som alle mulige andre. Og onanerede ligeså meget som alle mulige andre. Og jeg troede, at jeg var verdens mest usle menneske, og jeg lå og lavede aftaler med Gud. (...) Og hvis jeg så havde onaneret om tirsdagen, og armageddon kommer om onsdagen, så var jeg rimelig fucked. Det er min virkelighed, vi taler om. Ligesom hvis du bor i et krigshærget område, og du ved, at der kan falde en bombe ned når som helst. Det er jo den tilstand, du befinder dig i.”

Mand, vokset op i Jehovas Vidner

Det har store konsekvenser at bryde med det kontrollerende miljø

En del af de børn og unge, der henvender sig til BørneTelefonen om negativ social kontrol, har tanker om at bryde med deres families religion og kultur. Disse børn og unge er bange – de frygter konsekvenserne, når forældrene finder ud af, at de ikke vil praktisere deres religion og kultur, og har svært ved at se en vej ud. En del af dem har direkte fået at vide af deres forældre, at hvis de vender miljøet ryggen, vil forældrene ikke se dem mere, og de vil blive smidt ud hjemmefra.

Der er også eksempler på børn og unge, der er bange for at blive slået ihjel, hvis de bryder ud. En pige på 20 år fra en muslimsk familie fortæller, at hvis hun bryder ud af det meget religiøse miljø, vil hun enten blive dræbt eller sendt til hjemlandet og tvangsgift. En dreng på 14 år fortæller, at han ikke længere vil være muslim, men at han frygter, at hans far som konsekvens vil dræbe ham.

Alle de interviewede informanter har brudt med den negative sociale kontrol, som deres forældre har udøvet. De står på den anden side og kæmper nu med de konsekvenser, bruddet har haft. Mange af dem fortæller om, hvordan de har følt sig helt alene – de har mistet alt og har skullet starte helt forfra. Andre fortæller, at de ikke vidste, om deres familie og venner ville vende dem ryggen, men at de i dag har lidt kontakt. Nogle af de interviewede informanter med kristen baggrund fortæller, hvordan man i minoritetssamfundet ikke længere 'eksisterer' efter et brud med religionen – derfor har de heller ingen kontakt til familie og venner fra netværket. En pige på 14 år fortæller BørneTelefonen om denne frygt for, at hendes forældre vil stoppe al kontakt til hende, hvis hun forlader troen. Nogle af informanterne med kristen baggrund fortæller også om et mere spirituelt brud, hvor de stadig har kontakt, men ikke længere har samme nære relation.

Det har været svært for mange af dem at bearbejde deres opvækst og de psykiske problemer, den har medført. Flere af dem har reageret ved at flygte væk i stoffer og alkohol. De fortæller også om, hvordan de ikke har følt sig klædt på til at navigere i samfundet på lige fod med alle andre.

“Jeg følte, at mine forældre var i nakken på mig, fordi jeg ikke var religiøs mere. Min mor har engang fortalt mig, at hun havde hørt om én, hvis søn ikke længere troede på Gud, og det måtte være det mest forfærdelige, der kunne ske for en mor.”

MAND, VOKSET OP I INDRE MISSION

“Uanset om du tror på det eller ej, så ved du godt, at i din families øjne, så er du ikke længere en del af deres evige familie. Så på den måde så sker der jo, ja et psykisk og spirituelt brud indenfor familien.”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

“Når du kommer fra noget, der er så ekstremt, du mangler.. du mangler uddannelse som regel, du mangler sociale kompetencer, du er traumatiseret, du har stadigvæk angst, og du er så underlagt en eller anden form for social kontrol, hvor du ikke ser din familie og oplever kæmpe svigt, ikke.”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

“Mine forældre er "hardcore" jehovas vidner, hvilket jeg føler gør mere skade en gavn. (...) Jeg vil gerne ud af min tro, men jeg ved at vis jeg gør det, så ville en stor del af min familie - vis ikke alle, stoppe al kontakt til mig. Jeg frygter meget dette og ville høre nogle uden for Jehovas vidner om deres holdning til hvad jeg skal gøre”

PIGE, 14 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg vil sige, at jeg er rigtig heldig i forhold til mange andre. Min mor, hun ændrede jo adfærd, idet jeg stak af hjemmefra. Min bror var selvfølgelig skuffet, og han ville ikke tale med mig i et stykke tid. Han så ned på mig, fordi andre så ned på ham. Fordi rygter går videre. (...) Der er mange familier, de tager afstand. De boykotter barnet.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Jeg led et kæmpe tab, der da jeg brød med kirken og min familie, der startede jeg ligesom lidt på nul.”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

Svært at bryde tavsheden

Samtalerne viser gennemgående, at børn og unge, der oplever negativ social kontrol, kan have svært ved at dele deres problemer. Forældrene kan de i de fleste tilfælde ikke trække på, og når hele netværket omkring barnet risikerer at være indblandet i kontrollen, kan det være svært, hvis ikke umuligt, for barnet eller den unge at identificere en neutral person, de kan åbne deres hjerte for. Børnene frygter med rette, at deres udtalelser vil blive sagt videre til forældrene, og at de så bliver straffet. En af de interviewede informanter med muslimsk baggrund fortæller, at straffen kan være hård i form af vold, udstødelse eller i værste tilfælde drab. En pige på 13 år fortæller også til BørneTelefonen, hvordan hun frygter at blive skilt fra sine søskende, hvis hun siger noget til kommunen. En 16-årig pige fortæller til Børns Vilkårs Bisidning, at hun aldrig har fortalt nogen om kontrollen og volden i hjemmet. Hun er overbevist om, at hendes forældre vil slå hende ihjel, når de hører, at hun har fortalt nogen om problemerne.

Den indirekte negative sociale kontrol i form af den konstante overvågning, børnene og de unge oplever, at de er underlagt, betyder også, at de kan have svært ved overhovedet at erkende, at det, de oplever, er negativ social kontrol. Børn og unge, der helt fra små af har fået indprentet, at der er en bestemt måde at opføre sig på, kan have svært ved at tænke, at andre levemåder er mulige. Og får de tanken, kan det resultere i følelse af skam, hvilket igen fører til, at de undlader at fortælle andre om, hvordan de har det.

“Hvis du går ud fra din familie og siger, at de slår dig, så vil du for det første blive udstødt, eller de vil dræbe dig, altså det siger forældre direkte til børn. Der er rigtig mange piger, der har fået den fra deres forældre, at hvis du tager tørklædet af, så bliver du enten sendt hjem, bliver gift eller bliver dræbt.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“De råber af mig og sådan noget, og jeg har fået nogen slag (som ikke gjorde fysiks ondt, men det rammer mig lige i hjertet) Jeg skriver lige nu med tårer i øjenene.. Og jeg vil ikke tale med NOGEN som helts om det.. Vi må heller ikke have kærester eller sådan noget, så jeg har et stort ansvar.. Hjælp bb.. Jeg kunne virkelig skyde mig selv lige nu.”

PIGE, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Dem (søskende, red.) har jeg ikke betroet nogle af de her ting. Altså det har været mit helt eget indre univers, altså alt, hvad der ikke var i overensstemmelse med kirken, har været.. det har jeg vidst var mit, altså det skulle jeg ligesom vogte om og ikke dele med nogen.”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

“Jeg har overvejet at tage til kommunen og fortælle dem alt men hvis mig og mine søskende tager til kommunen for vi så en ny familie bliver vi skilt ad kommer jeg så ikke til at se dem igen”

PIGE, 13 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Altså der er mange indvandrere, der får trusler hjemmefra, at de ikke må snakke, altså i forhold til vold og i forhold til, at de faktisk bliver truet og sådan nogle ting. Og hvis kommunen blander sig, så skal de bare sige, at det hele er fint nok derhjemme.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

“Jeg kan ikke have nogen snakker med mine forældre, så vil de flippe ud. Jeg vil bare væk, uden møder (vil aldrig få lov af mine forældre at gå til et møde) og uden nogen snakker med mine forældre. Så vil det gå fuldstændig galt hvis de bliver blandet ind i det. Vær sød at hjælpe mig. For hver dag der går bliver jeg mere og mere bange for min far.”

PIGE, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Jeg turde ikke åbne mig op, for det syntes jeg var pinligt, og det ville betyde, at jeg var svag. Og jeg ville jo ikke være svag.”

KVINDE, VOKSET OP I MUSLIMSK MILJØ

Svigt fra professionelle voksne og myndighederne

Mange børn og unge giver udtryk for, at de føler sig svigtet af systemet. De beskriver, hvordan lærere og pædagoger, der burde have lagt mærke til tydelige tegn på vold, omsorgssvigt og mistrivsel, forholder sig passivt. De fortæller om, hvordan kommunen anbringer børn i plejefamilier, der ikke behandler dem godt, uden at følge op og gøre noget ved det. De fortæller om sagsbehandlere, der ikke har reageret, når de som børn har rakt ud efter hjælp. Om fagpersoner, der har negligeret deres problemer. Disse alvorlige svigt fra myndighederne bliver tydelige i Yasmins fortælling på side 60.

Samtalerne med børn viser, at nogle forældre og minoritetssamfund bevidst forsøger at undgå indblanding fra systemet. Der er forældre, der har instrueret deres børn i – eller truet dem til – at lyve over for kommunen. Det fortæller eksempelvis en 16-årig pige, hvis forældre havde dikteret, hvad hun skulle sige til sin psykolog. I flere af interviewene fortælles der på samme måde om, at man i visse minoritetsmiljøer har sit eget rets- og regelsystem, hvor man håndhæver og dækker over hinanden, selv i meget alvorlige situationer. I Mathias' historie på side 56 kommer det frem, hvordan Jehovas Vidner går langt for at dække over hinanden – men det er også en fortælling om en kommune, der ikke viste nok interesse. Det samme har en 15-årig pige oplevet til en samtale ved kommunen, hvor kommunen kun talte med moren og ikke med pigen.

“De gange, jeg har oplevet at prøve at søge noget hjælp, så har man tit fået at vide, at det var jo et led af en god kristen opdragelse, så på den måde, så bliver det sådan en dobbelt fastholdelse.”

KVINDE, VOKSET OP I MORMONKIRKEN

"Jeg har igennem skolen været til børnepsykolog og psykiater og mine forældre sagde at jeg SKULLE sige at jeg havde det godt og det gjorde jeg så. Så stoppede jeg der. I hele mit liv har jeg fået at vide at vores problemer er indenfor vores 4 vægge. Eller ryger jeg på børnehjem og har altid været bange for børnehjem."

PIGE, 16 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

“Der er en bias der i det sociale væsen der i Danmark, en blind vinkel. Og det er nok på grund af uvidenhed omkring religiøsitet, fordi vi danskere er sådan kulturkristne.”

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

"Siden jeg har været helt lille har jeg altid blevet slået af min far (...) jeg havde også et blåt øje da jeg kom i skole kiggede alle underligt på mig og jeg kunne ikke klare mere, jeg gik over til min lærer og fortalte ALT hvad der skete, det eneste hun gjorde var at skabe mere drama. for jeg fik bare mere tæv da jeg om hjem (fordi hun havde sladret til min far)"

PIGE, 12 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

"Før vi går derind, så får vi at vide, hvad vi skal sige: At det går rigtigt godt, jeg er rigtig glad, jeg er glad for at være sammen med min søskende, de er rigtig søde ved os, vi kalder dem far og mor, vi får varm mad hver eneste dag, jeg leger med mine klassekammerater efter skole, det hele er sjovt og så videre og så videre og så videre. Grunden til, at de kunne gøre det, det var selvfølgelig, fordi de havde fysisk overhånd i form af fysisk afstraffelse, men også det her med, at de hele tiden sagde, at hvis de fjerner en, så bliver du flyttet væk fra dine søskende, og så ser du dem aldrig igen."

MAND, VOKSET OP I JEHOVAS VIDNER

"Kommunen talte kun med min mor og ikke med mig, blev sur inden i. Mine forældre har altid sagt, at jeg ikke skulle fortælle dem, at jeg er blevet slået. Jeg ville med glæde fortælle min nye lærer eller kommunen, om mit liv.... men siden jeg har fået en ny lærer, føler jeg faktisk hun lytter, men sammetid føler jeg også at jeg kan blive flov over det. Jeg synes det er pinligt og er flovt.."

PIGE, 15 ÅR, TIL BØRNETELEFONEN

DÉT SIGER INFORMANTERNE OM, HVAD SYSTEMET SKAL GØRE

1 Det er svært at hjælpe de børn, der er udsat for negativ social kontrol, men lærere og pædagoger bør være opmærksomme på børnenes opførsel, og om de lader til at mistrives.

2 Har en lærer eller en pædagog mistanke om, at børnene ikke har det godt, er det vigtigt, at de får opbygget en tillidsfuld relation, da børnene vil have svært ved at fortælle, hvad de udsættes for, af frygt for konsekvenserne. Selvom børnene måske lyver og siger, at det går fint, skal den voksne være vedholdende og imødekommende.

3 Vælger børn at søge hjælp og dele deres problemer, er det vigtigt, at de føler sig taget alvorligt. Det er svært at hjælpe børn fra meget religiøse familier, før de selv tager initiativ til det. Børnene er ofte så overbeviste om det religiøse verdensbillede, at det vil være umuligt at prøve at modbevise. Derfor er det vigtigt, at der er nogen klar til at hjælpe, når de selv begynder at have tanker om at forlade et religiøst miljø.

4 Det er vigtigt, at børnene og de unge kan tilbydes sikkerhed, så de kan være sikre på, at der ikke sker dem noget, når de fortæller om deres problemer.

5 Derudover er det også vigtigt, at der er psykologer til rådighed, der er klædt særligt på til at håndtere problemstillinger knyttet til negativ social kontrol. Informanterne peger på, at hvis man har været udsat for negativ social kontrol, har man ofte store psykiske udfordringer, og man har brug for hjælp til at leve et almindeligt liv.

Kapitel 3: Tre fortællinger om negativ social kontrol

I dette kapitel giver vi ordet til Mathias på 24 år, Aisha på 18 år og Yasmin på 22 år, som alle på egen krop har oplevet negativ social kontrol. Mathias, Aisha og Yasmins fortællinger er udvalgt, fordi de understreger forskellige perspektiver og vinkler på negativ social kontrol, og fordi de viser, hvor svært det kan være at få hjælp.

I Mathias' tilfælde finder den negative sociale kontrol sted gennem lang tid og af alle omkring ham i Jehovas Vidner – et lukket kristent trossamfund, der, som analyserne i denne rapport viser, er præget af massiv negativ social kontrol, der rammer også helt små børn, og hvor medlemmerne af trossamfundet dækker over hinanden.

Aishas oplevelser med negativ social kontrol er i modsætning til Mathias' afgrænset til primært at finde sted i skolen. Her oplever hun, hvordan negativ social kontrol finder sted og bliver båret frem af jævnaldrende.

Yasmins historie er en historie om massiv kontrol og omsorgssvigt og ikke mindst en historie om at bede om hjælp uden at få den.

Følgende pointer skitseres i kapitlet

- Negativ social kontrol opretholdes gennem vold og omsorgssvigt.
- Minoritetsnetværk dækker over negativ social kontrol, og de har deres egne interne "retssystemer", hvor de selv afgør tingene.
- Børn bliver instrueret i, hvad de skal sige, hvis kommunen eller andre spørger ind til, hvad der sker i hjemmet. De lærer at holde facaden.
- Religiøse forpligtelser tager en stor del af børnenes tid. Samtidig begrænses de i forhold til, at de ikke må have venner og fritidsinteresser udenfor minoritetsmiljøet. Den negative sociale kontrol har begrænset dem så længe, de kan huske.
- Negativ social kontrol finder ikke kun sted i hjemmet. På nogle skoler udsætter børnene hinanden for negativ social kontrol, hvor man bliver hængt ud, hvis man ikke opfører sig rigtigt, eller man ikke har det rigtige tøj på.
- Myndigheder har svigtet og har ikke taget fortællinger om negativ social kontrol og dertilhørende repressalier alvorligt. Det stiller børn i en magtesløs situation, hvor selvmord kan virke som den eneste vej ud.

INTERVIEW MED MATHIAS

Når netværket dækker over og bifalder den negative sociale kontrol

“Jeg ville gerne melde dem, jeg ville gerne have dem i fængsel, jeg vil gerne have hævn. Jeg får at vide direkte, at det skal vi ikke, det skal Gud nok tage sig af. De skal nok få deres straf, nu skal vi sørge for, at vi får det bedre. (...) Det tror jeg bare ikke, jeg kan tilgive.”

For Jehovas Vidner er Gud og opretholdelsen af trossamfundets navn og rygte det vigtigste. Vigtigere end hvordan børnene for eksempel har det. Sådan siger Mathias, som i dag er 24 år gammel.

“Førsteprioritet i Jehovas Vidner er at sørge for, at Jehovas Vidner har et godt ry. Det er et brand jo, de skal have organisationen til at vokse.”

Mathias bliver som lille anbragt i pleje hos en familie fra Jehovas Vidner. Her vokser han op under strenge regler og påbud. Han må ikke omgås de andre børn fra sin folkeskoleklasse, han må ikke gå til fritidsaktiviteter, og hans hverdag struktureres stramt med timevis af møder med Jehovas Vidner og bibellæsning. I weekenderne går han fra dør til dør med andre fra trossamfundet, og allerede som seksårig holder han sit første foredrag med udgangspunkt i biblen. Mathias bliver også kontrolleret i forhold til, hvad han læser, da det er ilde set at læse eller studere tekster, der ikke er udleveret af Jehovas Vidner. Desuden indprentes han, hvordan det ikke er godt at tage en længerevarende uddannelse, fordi man skal bruge sin tid på at tilbede Gud.

“Du bliver jo hele tiden gjort opmærksom på, at det er bedre at søge en anden uddannelse, som Jesus havde, tømmer for eksempel (...). Det er jo ikke godt at tage en længerevarende uddannelse, fordi så mister man rigtig meget tid til at tilbede Gud, og man skal jo huske at tilbede Gud, mens man er ung, og man har kræfterne til det.”

Udover skole og religiøse pligter består hverdagen af “tæsk på daglig basis” og hårdt arbejde i hus og have. Underernæret sendes Mathias efter skole ud for at save brænde, feje, male, hive ukrudt op, vaske biler og meget andet fra tidlig eftermiddag til sen aften. Om aftenen og natten forventes det, at han hjælper plejeforældrene med at gøre rent i deres rengøringsvirksomhed.

Den negative sociale kontrol opretholdes gennem trusler og vold. Vold, der, ifølge Mathias, ikke er ualmindeligt blandt Jehovas Vidner:

“I forhold til det religiøse i det, så står der i biblen, at dem man tugter, elsker man (...). Og det er jo sådan noget, de har holdt fast i.”

Volden har for Mathias både fysisk og psykisk karakter. Han fortæller, hvordan plejeforældrene udøvede psykisk terror, når de bad ham om selv at hente den bøjle, han efterfølgende skulle have tæsk med.

Mathias fortæller, at det som barn i Jehovas Vidner er svært at vurdere, om reglerne er gode eller dårlige for en. Fra man er lille, får børn i trossamfundet at vide, at det er Djævlens værk, når andre børn opfører sig i strid med reglerne i Jehovas Vidner. Man tror, ifølge Mathias, inderligt på, at Jehovas regler er de eneste rigtige, og at Gud kan se alt. I dag forklarer Mathias adfærdskontrollen som hjernevask:

“Det er jo hjernevaskeri. Prøv at hør’, der er ikke nogen børn, der gider at bruge deres lørdag på at gå rundt og banke på døre og prøve at afsætte blade til gamle folk.”

I starten af anbringelsen kommer kommunen på besøg i familien, men det ændrer ikke på forholdene. Op til besøgene bliver Mathias nøje instrueret i, hvad han skal sige, og hvordan han skal sidde. Modsat realiteterne fortæller han, at han er glad for plejeforældrene, at han leger med sine venner efter skole, og at han får varm mad hver dag. Alt det siger han af frygt for fysisk afstraffelse. I dag undrer han sig også over, at lærerne i skolen ikke har reageret på, at han kom i skole forslået, sultende og beskidt.

“Jeg måtte kun gå i bad én gang om ugen, også selvom jeg arbejdede hver eneste dag og gik i skole.”

Ifølge Mathias har Jehovas Vidner sit eget retssystem: “De leger politi i deres egne kredse, de afgør selv tingene,” som han formulerer det. Det oplever Mathias, da han som ung bliver flyttet fra plejefamilien til en anden plejefamilie fra Jehovas Vidner, fordi han ikke længere vil finde sig i massiv vold, trusler og omsorgssvigt.

“Det er jo et meget lukket samfund, hvor de har skyklapper på og følger helt ned til mindste detalje det, de får påbudt af rigtigt eller forkert.”

Mathias bliver hentet af en mand – ikke en fra kommunen eller politiet, men en mand fra Jehovas Vidner, som derefter bliver hans plejefar i en ny plejefamilie. Mathias bor flere år hos den nye plejefamilie, uden kommunen overhovedet udviser interesse eller undren.

Efter nogle år i den nye plejefamilie bryder Mathias med det kristne miljø.

“Jeg kan bare huske den der følelse (...) ”Du skal kraftedeme ikke snakke sådan der til mig”. (...) Jeg kunne bare simpelthen ikke have det, så jeg sagde bare til dem: ”Ved I hvad, I skal ikke kontakte mig mere, jeg gider ikke have noget med jer at gøre.””

Efter bruddet er han helt alene. Han har ingen venner, og de næste år er præget af et misbrug af alkohol, hash, kokain, amfetamin og mere til. Det er, ifølge ham selv, nødvendig selvmedicinering.

Han kæmper i dag med depression, angst og posttraumatisk stress.

INTERVIEW MED AISHA

Når negativ social kontrol finder sted mellem jævnaldrende

“Jamen han var jo rigtig klog, for det var aldrig i timerne, da lærerne var der. Det var i frikvartererne eller i SFO. Du sladrede jo ikke, det gør man ikke. For så er du en kujon, og det vil man ikke.”

Sådan fortæller Aisha om den dreng, som dominerede i udøvelsen af negativ social kontrol i hendes folkeskoleklasse. En negativ social kontrol af blandt andre Aisha.

I dag er Aisha 18 år gammel og den eneste i sin gymnasieklasse med muslimsk baggrund. Hun har venner, hun fester og drikker med, og har veninder tilbage fra folkeskoletiden, som ikke må være sent ude eller feste med drenge. Veninder, der – ligesom hun selv – blev udsat for negativ social kontrol fra andre elever i folkeskolen.

Når Aisha husker tilbage, er det tydeligt, hvornår den negative sociale kontrol starter:

“Jeg husker det som om, at det var dér, det hele begyndte, hvor jeg sidder i klassen, og så kommer én af drengene – én af dem, der altid skulle vise sig og være dominerende – hvor han så gik hen til mig, og begyndte at fortælle mig, hvad der var rigtigt og forkert af det, jeg gjorde (...) Jeg kan huske, at han fortalte mig: “Det dér skal du ikke gøre, hvis du er en rigtig muslim – du skal ikke vise hud, når du er en rigtig muslim. Du må jo ikke snakke så højt, hvis du er en rigtig muslim”.”

Selvom Aisha fortæller, at hendes familie ikke er stærkt troende, er hun i skolen omgivet af børn med muslimsk baggrund, og drengens ord om, hvad en rigtig muslim er, gør indtryk:

“I mine omgivelser så var målet jo at blive en rigtig muslim, det var vigtigt for os. Fordi jeg var omringet af muslimer. Det var noget, jeg begyndte at tænke over, at jeg gerne ville være en god muslim.”

Aisha begynder at ændre adfærd. Det, hun i dag tydeligst husker, er, at hun begynder at klæde sig anderledes:

“Jeg ved ikke præcis, hvad der står i koranen om, hvordan jeg må gå klædt, og jeg kom i det, der er normalt i dansk sommervej, jeg kom i nederdel og top, hvis det var varmt. Det havde jeg på den dag. Så kom han og sagde, at det var forkert, at det har man ikke på, når man er en rigtig muslim (...) og stille og roligt, så huskede jeg selv, at jeg stoppede med at gå med nederdel og top. Til sidst hvor jeg selv på en varm sommerdag gik med lange bukser og lang trøje.”

Den negative sociale kontrol bliver primært oppebåret af den ene dreng, som alene i kraft af sit køn har en fremtrædende plads i forhold til at definere, hvad der er rigtigt og forkert. Drengen er desuden fra en stærkt troende familie. Drengen er dog ikke alene om at udøve negativ social kontrol – Aisha fortæller, at udøvelsen finder sted mellem alle eleverne. Også pigerne imellem.

Til forskel fra flere af veninderne oplever Aisha ikke negativ social kontrol derhjemme. Hendes forældre er ikke særligt troende, og de har ingen forventninger til, at Aisha skal opføre sig på en bestemt måde. De står derfor på sidelinjen og bliver mere og mere bekymrede over, hvordan deres datter begynder at ændre adfærd og lægge bånd på sig selv. Til sidst er bekymringen så stor, at de tager affære. De finder den korte nederdel frem, Aisha tidligere har gået med, men som hun nu har bandlyst, og de får hende til at tage den på i skole. Det bliver en øjenåbner for Aisha, som derefter begynder at tage afstand til de restriktioner, hun møder i skolen.

Aisha husker tilbage på forældrenes indblanding med taknemmelighed. Dengang tilbage i folkeskolen har hun nemlig svært ved at se, hvad der foregår. Som hun fortæller om drenge, der førte an i adfærdsbegrænsningen:

“Jeg tænkte jo bare, at han prøvede at hjælpe mig.”

Aisha understreger, at det kan være svært at blive bevidst om, at man er underlagt negativ social kontrol. Det er let at tænke, at det er rigtigt, det der foregår, og som barn kommer man hurtigt til at tænke, at det jo bare er sådan, det er, fortæller Aisha, og fortsætter:

“Jeg ved fra mig selv, hvor svært jeg havde ved at åbne mig op. Fordi jeg tænkte ikke over det. Det var ikke før, at mine forældre sagde, at ‘nu stopper det!’, at jeg fik selvtillid nok til at tale med min lærer om det.”

INTERVIEW MED YASMIN

“De troede ikke på mig” – når det er svært at hente hjælp fra systemet

“Jeg tog ned til døgnvagten, og så fortæller jeg dem alting. Og jeg bryder simpelthen bare sammen. Jeg var måske 11 eller 12 år på det her tidspunkt, og jeg bryder bare sammen, (...) den her pædagog, der sidder på døgnvagten, kigger mig decideret i ansigtet og fortæller mig: “Der er ikke nogen forældre, der gør det der mod deres børn”.”

Første gang 22-årige Yasmin forsøger at bryde med den negative sociale kontrol, hun oplever derhjemme, er hun 11 år gammel. Det er et forsøg, der ikke ender som planlagt.

Så langt tilbage Yasmin kan huske, er hendes hverdag hjemme ekstremt begrænset. Hun skal gå med tørklæde, og som eneste pige i en større søskendeflok skal hun gå direkte hjem til moren efter skole. De to tilbringer dagligt mange timer sammen, og – som Yasmin beskriver det – giver det masser af muligheder for at komme til at begå sig forkert, hvilket resulterer i daglig vold – “Jeg havde længere tid til at fucke op”, som hun siger. Volden er så integreret en del af Yasmins hverdag, at hun ikke sætter spørgsmålstegn ved den, og hun har samtidig lært ikke at fortælle for meget til andre:

“Det var jo rigtig meget den her facade med, hvordan man holder sig over for andre mennesker, fordi det lærer man jo, (...) og det er også sådan, forældrene er over for myndighederne og kommunen og skolerne, så når jeg sådan sad i skolen, der troede jeg vitterlig ikke på, ingen andre blev slået.”

I tilbageblik kan Yasmin se, at volden havde skadelige konsekvenser, ikke mindst for hendes relation til forældrene:

“Den sociale kontrol, der er i sådan nogle familier, den er SÅ indviklet og tæt, at det bliver et ambivalent forhold, man har til sine forældre (...), fordi at man både bliver slået og elsket af den samme person.”

Gennem skolen kommer Yasmin i kontakt med en socialrådgiver, som hun fortæller om restriktionerne og volden.

“Hun hjalp mig ikke, fordi det eneste, de kunne gøre, det var bare at lytte. Der var ikke rigtig noget, de kunne gøre, de kunne ikke indberette noget til systemet, de kunne ikke rigtig gøre noget.”

Systemet er heller ikke til meget hjælp, da Yasmin møder op på døgnvagten. Hendes forsøg på hjælp resulterer i en konfrontation med forældrene: Døgnvagten ringer til dem, forældrene modsiger Yasmins historie, og Yasmin kommer hjem til dem igen:

“De ringer til mine forældre, og mine forældre kommer ind, og min mor, hun begynder med

at græde, og hun siger, "Jeg kunne aldrig finde på at gøre mine børn noget," og hun græder egentlig mest, fordi at hun ved, at hun er på røven."

Næste gang, Yasmin er i kontakt med systemet, er hun 14 år. Her forsøger hun at begå selvmord. Hendes forældre finder hende, og deres første reaktion er at gemme hende væk:

"Min mor reagerede ved at sige til min far, at han skulle køre mig væk hjemmefra, fordi hendes børn ikke skulle se det, der skete, og hun ikke ville have, kommunen skulle komme og tage hendes børn. (...) De havde jo også en rigtig stor angst omkring, at det her skulle holdes SÅ tæt."

Yasmin får det dog så slemt, at faren til sidst tilkalder en ambulance. Hun bliver indlagt, men af frygt lyver hun for psykologen og påstår, det var en fejl, at hun slugte så mange piller:

"Der kommer en psykolog, og så siger hun så, at hun skal snakke med mig. (...) Så sidder jeg så og siger "Jamen jeg havde rigtig ondt i hovedet, og så tog jeg nogle hovedpinespiller", (...) og så siger hun, "Jamen vi kan se her på journalerne, at du har taget over 41 piller... hvordan kan det være?"; og så sagde jeg, "Jamen det er bare fordi, jeg havde hovedpine". Og så lukkede den bare der."

Da Yasmin er 15 år, forsøger hun endnu en gang at komme væk. På det tidspunkt er den negative sociale kontrol så ekstrem, at det bliver klart for hende, at hun er nødt til at træffe et valg:

"Det gjorde det nemmere for mig at ville bryde ud. (...) Enten så begår jeg selvmord, eller også så bryder jeg altså ud. Der var ikke rigtig noget... der var ikke noget imellem for mig, og det var jo derfor, det skete."

Yasmin har svært ved at få kommunens opmærksomhed, og snak om efterværn fører ikke til noget – først da Yasmin truer kommunen med at gå til medierne, får hun tilbudt den bolig, hun bor i i dag.

"Der var aldrig nogen, der troede på mig (...). Jeg blev gang på gang på gang. fik at vide, at det var løgn. Til sidst, der blev jeg i tvivl, om jeg var sindssyg."

Metode

Rapporten baserer sig på desk research, analyse af 459 samtaler om negativ social kontrol på BørneTelefonen og i forbindelse med Børns Vilkår Bisidning samt interviews med informanter, der er vokset op med negativ social kontrol.

DESK RESEARCH

Rapportens første del er baseret på en 'desk research'. Formålet med denne har været at etablere et bredt vidensgrundlag om negativ social kontrol – herunder at afdække, hvor der mangler viden. Da den indledende research har vist, at negativ social kontrol ikke kun finder sted i etniske minoritetsmiljøer, er der søgt bredt med det formål at identificere, om der eksisterer forskning og undersøgelser om negativ social kontrol i andre miljøer end etniske minoritetsmiljøer.

Inspireret af et litteraturstudie fra Rambøll om forebyggelse af negativ social kontrol⁷², baserer desk researchen sig på følgende søgeord:

Social kontrol, negativ social kontrol, social control, æresrelateret konflikt, æresrelateret kontrol, æresrelaterede problemer, æresrelateret vold, tvangsægteskab, skam, gruppepres, genopdragelsesrejser, dobbeltliv, tvangsomsikring, overvågning, stalking, begrænset frihed, streng opdragelse, inklusion, resiliens, øget selvværd, medborgerskab, modstandskraft, personlig frihed, self-efficacy, selvbestemmelse, victimization, family honor, abuse, psykisk vold, autoritær opdragelse, kinesisk opdragelse, tiger parenting, bondefamilier, tamiler.

Søgningen er foretaget primært på Google Scholar, Infomedia, Rex, Scopus og PsychInfo og hjemmesider for danske universiteter/ministerier/styrelser. Yderligere er der gennemgået referencelister fra afhandlinger, rapporter og litteraturafdækninger for at finde flere kilder.

SAMTALER FRA BØRNETELEFONEN OG SAGER FRA BØRNS VILKÅRS BISIDNING

Både samtaler på BørneTelefonen og sager i forbindelse med bisidning dokumenteres systematisk. Dokumentation rummer kvantitative data samt casebeskrivelser, der fungerer som et stort, unikt kvalitativt materiale om børn og unge. Der er casebeskrivelser på omkring 25 procent af samtalerne på BørneTelefonen. Dokumentation af samtaler på BørneTelefonen foretages af rådgiveren, efter at samtalen er afsluttet, og der registreres kun informationer, som er fremkommet naturligt i samtalen med barnet eller den unge. Rådgiverne vil således aldrig spørge ind til noget blot for dokumentationens skyld.

Det er via denne systematiske dokumentation, at samtaler om negativ social kontrol er identificeret. Med afsæt i dokumentationen er der brugt to strategier til at identificere samtaler om negativ social kontrol:

For det første har vi inddraget samtaler, hvor negativ social kontrol er registreret som et af samtaleemnerne. I januar 2018 blev der oprettet en kategori på BørneTelefonen, hvor det er muligt for rådgiverne at registrere, hvis en samtale har handlet om negativ social kontrol.

Da nærværende rapport skulle færdiggøres før årsskiftet, er der til analysen inkluderet samtaler om negativ social kontrol på BørneTelefonen i de første tre kvartaler af 2018.

For det andet har vi, for at kunne inddrage cases fra årene før 2018, valgt at identificere cases ved hjælp af en række søgeord relateret til negativ social kontrol: *muslim, religion, religiøs, Islam, kristen, Jehova, mormon, pinse, kirke, streng, regler, kontrol, overvåge, sekt, mission, kultur, tørklæde, sex, mødom, fødselsdag, jul, stuearrest, privatliv, frihed*.

Denne søgning er foretaget i samtaler på BørneTelefonen i 2016 og 2017. Søgeordene er ligeledes brugt i bisiddersager fra 2016, 2017 og 2018, da de ikke bliver registreret i BørneTelefonens registreringssystem.

Negativ social kontrol er et svært fænomen at indfange. For det første vil et barn eller en ung typisk ikke selv give udtryk for, at det oplever negativ social kontrol. Adfærdsbegrænsningen vil derimod komme til udtryk via de beskrivelser, barnet eller den unge kommer med. For det andet er det stadig et umodent område med kun sparsom viden. Det smitter også af på rådgivernes forståelse af området. Det betyder, at der højst sandsynligt er langt flere tilfælde af negativ social kontrol i samtaler på BørneTelefonen og i bisiddersagerne end dem, der er identificeret.

De to strategier supplerer hinanden og opvejer delvist for, at negativ social kontrol er et svært fænomen at indfange.

Når kvalitative data fra BørneTelefonen og Børns Vilkår's Bisidning inddrages i analytisk arbejde, er anonymitet et hovedfokus. Samtalerne på BørneTelefonen og bisiddersagerne er i udgangspunktet anonyme, og derfor vil casebeskrivelserne ikke kunne lede direkte tilbage til et barn. Er barnets historie meget detaljeret og unik, vil casen blive anonymiseret yderligere – det er for at sikre, at dem der kender barnet, ikke vil kunne genkende historien ud fra de samlede oplysninger. Alle citater fra børn i rapporten er taget fra breve om negativ social kontrol til BørneTelefonens brevkasse. Alle breve har ligeledes gennemgået en anonymiseringsproces for at sikre, at ingen børn eller unge kan genkendes.

INTERVIEWS MED VOKSNE

For at få yderligere viden om, hvordan børn oplever en opvækst med negativ social kontrol, er der til rapporten foretaget ni kvalitative interviews med voksne mellem 18 og 32 år samt et interview med en 46-årig. Fælles for dem alle er, at de har brudt med den negative sociale kontrol, de er blevet udsat for – enten i forskellige lukkede kristne miljøer eller i muslimske miljøer.

I inddragelsen af interviewene i analysen har det været et opmærksomhedspunkt, at mange af oplevelserne er sket for nogle år siden. Normer kan have ændret sig indenfor minoritetsmiljøerne, og derfor har det været vigtigt at bakke pointer op med nyere historier fra BørneTelefonen for at sikre relevansen. Generelt har analysen bekræftet, at lignende oplevelser med negativ social kontrol også finder sted i dag.

Styrken ved at have voksnes tilbageblik på en opvækst med negativ social kontrol er, at det kan være lettere i tilbageblik at forstå, hvad der er foregået. Den negative sociale kontrol har i mange tilfælde været så styrende, at de som børn har haft svært ved at skelne helt imellem, hvad der har været rigtigt og forkert. Efter deres brud har de fået et andet indblik

i, hvordan man kan vælge at leve sit liv på en anden måde, og det er med til at nuancere deres syn på deres barndom med negativ social kontrol. Derudover kan interviewene også give et vigtigt indblik i de efterfølgende konsekvenser og problemstillinger, man står overfor, efter et brud med miljøet med negativ social kontrol.

Informanterne er rekrutteret dels gennem Børns Vilkårs bisidderafdeling, som har bisiddet flere børn og unge med problemer med negativ social kontrol, dels gennem netværk, der er knyttet til miljøer for mennesker, der har brudt med negativ social kontrol. Det har ikke været muligt at arrangere interviews med børn og unge. Som det også fremgår af analysen, lever disse børn og unge ofte i meget lukkede miljøer, hvor de ikke deler deres problemer med nogen af frygt for konsekvenserne. Rekrutteringen af informanterne har heller ikke været uden udfordringer, da det er et følsomt emne med sårbare mennesker. Mange af dem, der har brudt med den negative sociale kontrol, kæmper med angst, depression og PTSD. Dertil kommer, at nogle af dem stadig har kontakt til deres familie og måske ikke vil skade deres relation yderligere. I rekrutteringen er det tilstræbt at have en lige kønsfordeling, samt at informanterne kommer fra forskellige religiøse baggrunde. I alt er der interviewet tre mænd og syv kvinder med baggrund i henholdsvis Jehovas Vidner, Luthersk Mission, Islam, Indre Mission og Mormonkirken.

Alle informanter er inden interviewet blevet informeret om, at deres interview bliver behandlet fortroligt, og samtykke er indhentet indledningsvist i interviewet. Fortroligheden er sikret ved, at kun få personer kender til interviewpersonernes identitet såvel i rekrutteringsfasen som i bearbejdningen, og at alle interviews er anonymiseret ved at ændre på eksempelvis køn, alder, skole-/uddannelsesoplysninger og andre konkrete oplysninger, der kan afsløre en informants identitet. Lydoptagelsen er slettet umiddelbart efter transkribering. Når der citeres fra interviews i rapporten, fremstilles informanterne ikke med navn og alder for at undgå, at citaterne kan kobles til hinanden og give ledetråde til, hvem informanterne er. I de længere beskrivelser på side 55 og frem er der derudover taget ekstra nøje stilling til, hvordan pointerne i interviewene kunne bevares, uden at identiteten på informanten afsløres. Således er en række mere eller mindre henførbare oplysninger udeladt eller ændret.

Noter

- 1 Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 2 Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 3 Københavns Kommune (2017).
- 4 Rambøll (2018).
- 5 Institut for Menneskerettigheders definition er af *ekstrem* social kontrol.
- 6 Institut for Menneskerettigheder peger i en rapport på, at det er svært eksakt at sige, hvornår børns rettigheder er overtrådt. Når det kommer til vold og anden grænseoverskridende adfærd, er lovgivningen tydelig og tager klart stilling til, hvad der er strafbart. Det samme er dog ikke tilfældet, når det handler om grænsen for forældres ret til at opdrage og bestemme. Det gør det blandt andet svært at opspore og løse sager om ekstrem social kontrol - se Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 7 Københavns Kommune (2017); Regeringen (2016).
- 8 Bredal & Melby (2018).
- 9 Thorup (2015); Skoglund m.fl. (2008).
- 10 Institut for Menneskerettigheder (2017); Als Research (2018A); Als Research (2018B) m.fl.
- 11 Skoglund m.fl. (2008).
- 12 Københavns Kommune (2017); Etnisk konsulentteam (2010).
- 13 Rambøll (2018).
- 14 Thorup (2015).
- 15 CRC, General Comment/2003/4', para 2.
- 16 Børnekomiteén ser konventionerne som regler, hvis indhold skal afspejle det samfund, de skal udøves i. Rettighederne skal derfor forstås i relation til et gennemsnitligt dansk ungdomsliv, med hvad det indeholder.
- 17 Høstmæglingen m.fl. (2012).
- 18 Als Research (2018B); Bredal & Melby (2018); Etnisk konsulentteam (2010).
- 19 Rambøll (2018); Bredal & Melby (2018).
- 20 Etnisk konsulentteam (2010); Rambøll (2018).
- 21 Udlændinge- og Integrationsministeriet (2017).
- 22 En undersøgelse om social kontrol fra 2011 viser, at omkring hver fjerde unge mellem 15-20 år med etnisk minoritetsbaggrund frygter, at familien vælger en ægtefælle mod deres vilje, og at omkring hver fjerde oplever større eller mindre grad af begrænsning i forhold til at vælge uddannelse, venner og fritidsaktiviteter - se Als Research (2011). Supplerende viser de seneste målinger på Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriets Integrationsbarometer (2016), at næsten hver femte af de 18-29-årige indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse føler, at de får begrænset deres frihed og selvbestemmelse af familien i relation til valg af kæreste og ægtefælle - se Regeringen (2016).
- 23 Als Research (2018B).
- 24 Als Research (2018A).
- 25 Als Research (2018A); Etnisk Ung (2017).
- 26 Rambøll (2018); Mørck og Danneskiold-Samsøe (2011).
- 27 Rambøll (2018); Etnisk Konsulentteam (2010).
- 28 Thorup (2015); Etnisk Konsulentteam (2010); Skoglund m.fl. (2008).
- 29 Rambøll (2018).
- 30 Strid m.fl. (2018).
- 31 Ankestyrelsen (2014).
- 32 Strid m.fl. (2018).
- 33 Als Research (2018B).
- 34 Als Research (2011); Als (2018A); Udlændinge- Integrations- og Boligministeriet (2016).
- 35 Essén (2008).
- 36 Thorup (2015); Kamil (2018).
- 37 Etnisk Konsulentteam (2010); Liversage (2018); Als Research (2018B).
- 38 Als Research (2018B); Hviid (2014). Als rapporten finder, at den primære udøver af negativ social kontrol er mødre. Hertil skal det nævnes, at der mangler viden om, hvorfor mødre er de primære udøvere. For eksempel kan mødre som primære udøvere være et produkt af et pres fra manden, miljøet eller familie i hjemlandet - hvorfor mødre kan befinde sig i en dobbeltposition, hvor de både kontrollerer og selv bliver kontrolleret.
- 39 Rambøll (2018).
- 40 Etnisk Konsulentteam (2010); Kamil (2018).
- 41 Rambøll (2018); Als Research (2018B); Als Research (2011).
- 42 Etnisk Konsulentteam (2010).
- 43 Rambøll (2018); Als Research (2018B); Als Research (2011).
- 44 Rambøll (2018); Hviid (2014).
- 45 Als Research (2018A).
- 46 Hviid (2014); Liversage (2018).
- 47 Kamil (2018).
- 48 Rambøll (2018); Jensen & Liversage (2007).
- 49 Etnisk Konsulentteam (2010).
- 50 Als Research (2018A); Als Research (2018B).
- 51 Als Research (2018A).
- 52 Hviid (2014); Mørck, Sørensen og Danneskiold-Samsøe (2011); Bredal & Melby (2018).
- 53 Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 54 Hviid (2014); Etnisk Konsulentteam (2010).
- 55 Hviid (2014).
- 56 National Scientific Council on the Developing Child (2010).
- 57 Institut for Menneskerettigheder (2017); Etnisk Konsulentteam (2010).
- 58 Skoglund m.fl. (2008); Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 59 Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 60 Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 61 Als Research (2018A).
- 62 Als Research (2018C).
- 63 Als Research (2018A).
- 64 Institut for Menneskerettigheder (2017).
- 65 Thorup (2015); Kamil (2018); Essén (2008).
- 66 Andersen (2001).
- 67 Marianne Skytte, der forsker i arbejdet med etniske minoritetsfamilier og anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund, peger på, at "hvis socialt arbejde skal bidrage konstruktivt til børns og unges ligestilling i udviklingsvilkår, er det afgørende, at socialarbejdere bevidst søger at undgå essentialiserende egenskabsforklaringer og anerkender det enkelte barn og dets forældre som unikke individer i en helt specifik familie gennem situationsforklaringer af deres udfordringer. Socialarbejdere skal stræbe efter at en veludviklet dømmekraft i forhold til det komplekse samspil mellem de mange forskelskabende faktorer, der påvirker den enkelte børnefamilies hverdagsliv". Se Skytte (2016).
- 68 Fabricius (2014).
- 69 Liversage (2018).
- 70 Etnisk Ung (2017).
- 71 Negativ social kontrol er et svært fænomen at indkredse, dels for de børn og unge der henvender sig til eksempelvis BørneTelefonen, dels for de voksne, der taler med dem. Det betyder, at antal samtaler om negativ social kontrol højst sandsynligvis er større end det, vi har kunnet indkredse til denne rapport.
- 72 Rambøll (2018).

Litteraturliste

- Als Research (2011): *Ung i 2011 - nydanske unges oplevelse af social kontrol, frihed og grænser.*
- Als Research (2018A): *Omfang og karakter af negativ social kontrol i grundskolens 6.-8. klasse.*
- Als Research (2018B): *Unge oplevelser af negativ social kontrol.*
- Als Research (2018C): *Kendskab til BørneTelefonen og 'help-seeking behaviour' blandt minoritetsetniske børn*
- Andersen, R. O. (2001): *In Good Faith - children growing up in isolated religious communities.*
- Ankestyrelsen (2014): *Guide til børnefaglige sagsbehandlere. Lukkede familier og nomadefamilier.*
- Bredal, A. & Melby, E. R. (2018): *Sårbarhet og styrke. Barnevernets møte med minoritetsjenter utsatt for vold og sterk kontroll.* Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA rapport 9/2018.
- CRC, General Comment/2003/4', para 2.
- Essén, C. (2008): *Sektbarn. Ett reportage om de utvalda för paradiset.* Albert Bonniers Förlag.
- Etnisk konsulentteam (2010): *Social kontrol i etniske minoritetsfamilier.* Etnisk Konsulentteam, Center for forebyggelse og rådgivning, Københavns Kommune.
- Etnisk Ung (2017): *Ære og konflikt - med fokus på børn og mindreårige.*
- Fabricius, S. W. (2014): 'Når søskende udøver social kontrol' i Etnisk Ung, 'Ære & konflikt. Dobbeltliv og tabuer', temahæfte, konference 2014, s. 15.
- Hviid, S. (2014): *Dobbeltliv. En rapport om baggrunden for og konsekvenserne af at leve et dobbeltliv for unge med æresrelaterede problemer.* Etnisk Ung.
- Høstmæglingen, N. m.fl. (2012): *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge.* 2. udgave. Universitetsforlaget.
- Jensen, T. G. & Liversage, A. (2007): *Fædre, sønner og ægtemænd. Om maskulinitet og manderoller blandt etniske minoritetsmænd.* København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 07:28.
- Kamil, C. (2018): *Ofre for social kontrol i kristne, danske parallelsamfund: "Vi bliver overset i den politiske debat".* Berlingske.
- Københavns Kommune (2017): *Anbefalinger fra ekspertgruppen til forebyggelse af social kontrol.*
- Liversage, A. (2018): *Metoder i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.* VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Mørck, Y.; Sørensen, B. W. & Danneskiold-Samsøe, S. (2011): *Familien betyder alt: Vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier.*
- National Scientific Council on the Developing Child (2010): *Persistent Fear and Anxiety Can Affect Young Children's Learning and Development: Working Paper No. 9*
- Rambøll (2018): *Litteraturstudie om forebyggelse af negativ social kontrol i dagtilbud, fritidstilbud, grundskole og på ungdomsuddannelserne.* Rapport for Undervisningsministeriet - Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.
- Regeringen (2016): *Forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Nationale handlingsplan.*
- Sindahl, T. N. et al. (2018): "SMS Counselling at a Child Helpline: Counsellor Strategies, Children's Stressors and Well-being". Manuscript submitted for publication.
- Skoglund, A.; Sveinall, A. T.; Paulsen, M. & Lien, I.-L. (2008): *Religiøse grupper og bruddprosesser. Kunnskapsstatus, erfaringer og hjelpebehov. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress A/S. Rapport nr. 3/2008.*
- Skytte, M. (2016): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde.* København: Hans Reitzels Forlag.
- Strid, S. (2017-2018): *Det hedersrelaterede våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar - En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017-2018.*
- Thorup, M.-L. (2015): *Sektbørn ignoreres af samfundet.*
- Udlændinge- Integrations- og Boligministeriet (2016): *Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark 2016.*
- Udlændinge- og Integrationsministeriet (2017): *Undersøgelse af unges oplevelse af negativ social kontrol og frihed. Udbudsmateriale Styrelsen for International Rekruttering og Integration.*

Siden 2016 har Børns Vilkår haft mindst 459 samtaler med børn, der har oplevet negativ social kontrol, hvor de gennem pres, tvang eller vold har oplevet at blive begrænset i deres livsudfoldelse og ret til at træffe selvstændige valg angående eget liv og fremtid.

Denne rapport belyser negativ social kontrol på tværs af køn, religion, etnicitet og social baggrund. Formålet er at skabe et vidensbaseret grundlag for at bidrage til fremtidige indsatser, der kan modvirke og afbøde konsekvenserne af den negative sociale kontrol. Rapporten henvender sig til beslutningstagere, fagfolk og aktører, der arbejder med børn og unge.